

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

VÄLJAANDJA EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS

Toimetaja dr. agr. AUG. MILJAN

Vastutav toimetaja ELMAR JUST

I aastakäik

Talinnas,
Juuni 1933

Nr. 6

Terve ilm on kevadehtes.

*Terve ilm on kevadehtes,
Taevast särab eluhelk,
Maapind seisab rohellehtes,
Lahkelt sinab taevatehk:
Oma Loojat tahan kiita,
Rõõmsalt tänu talle hüüda.*

*Elurõõmus on nu süda,
Salakohin kostab seal;
Õnne püüab kätte saada
See mu süda elu ra'al:
Oma Loojat tahab nõuda,
Otsiv süda teda leida.*

*Elu kitsast rõhuv' piirist
Kutsub kevad kõrgele,
Vaba tahan olla kõigest,
Mis mind rõhub põrmule:
Oma Loojat tahan kuulda,
Tema kutset hinges hoida.*

*Üles siis mu hing ja mõte,
Asu tööle julgesti, —
Minu rahva ettevõte
Tõusku üles kaunisti:
Looja kutsub, Looja hüüab,
Kristlik arm mind teole nõuab.*

Maa votab.

Tänapäeval kuuleme sagedasti vastastikuseid etteheiteid vanemalt noortele ja ümberpöörduilt. Noori süüdistatakse väheses tööarmastuses ja ideaalide puudumises, mis ei töötavat anda tugevat järelkasvu, noored omakorda kaebavad vanema põlve aatevaesuse üle, kes olla niivõrd oma isiklike huvide eest väljas, et üldise asja eest keegi ei hoolitsevat. Nii ei olla neil anda noortele ühtki eeskju ega olla nende tegevuses ka midagi head, mis noori vaimustaks tegudele. Noortel olla isegi piinlik nimetada oma isadeks praegu tegutsevat vanemat põlve, nagu lugesin hiljuti kuskilt ajakirjast, mida ajalehed heameelega tsiteerisid. Kas tarvitseb olla meil nii äärmiselt ühekülgne ja noppida välja ainult halba. Need mõlemapoolsed süüdistused tunduvad tõesti ühekülgsetena ja liialdustena. See on ju meie kõikide viga, näha kõigepealt puudusi kaasinimestes, neid puudusi õhupallina suureks puhuda ja fildistada. Kui magus on hingele urgitseda teiste tegudes ja otsida sealt halba ja kui harva tahame näha kellegis midagi head ja seda tunnustada. Nähtavasti suudame olla alles siis objektiivsed kellegi vastu, kui meid temast lahutab ajaline vahemaa, mis lubab unustada isiku inimlikke nõrkusi ja hinnata tema tegusid ja leida sealt väärtusi.

Aga kui meil seni tõesti kõik halb olnud ja mäda, ei elaks meie praegu omas riigis, mille asutaminegi tundub legendaarse kangelasteona. Kas ka selles loomingu ei leidu ühtki positiivset joont? Meie oleme jõudnud ajani, millest laulik mõni põlv tagasi ainult kujutusi nägi. See aeg ei ole isenesest rüppe langenud, vaid rahva vaim on selle loojaks olnud ja rahvas, kes kätte võidelnud praeguse seisukorra, on käinud ja käib oma juhtide järele.

Noor põlv, kes valmistub võtma pärandusena riigi ehitamist, peaks võimeline olema lahutama head halvast ja omas töös püüdma lähemale ideaalidele, kui seda ta eelkäijad suutsid. Kui tuntakse vanade vigu, võib hoida neist eemale ja teha vähem eksitusi. Selles seisabki meie edu pant. On selge, et suurtel murangu aegadel on palju otsinguid ja otsimisteedel tuleb komistada, sageli kändudele. Neil aegadel on ka palju vastolusid püüetes, närviikkust ja sisemist lõhenemist. Ka praegune aeg, mil käimas tugev võitlus uute eluvormide pärast, kannatab samade pahede all.

*

Meie tunneme aga, kui palju meil veel teha tööd oma kodu ehitamiseks ja kaunistamiseks. Kuidas ootab maa tugevaid käsivarsi ja noori südameid, teo- rõõmsaid noori, kes oma parema loomingu annaksid maale. Kuidas igatseb vana isatalu nooruse kiireid samme ja julget tegutsemist.

„Me künname uuesti söötide pinda
ja külvame lootust ka vanasse rinda“.

nõnda laulsid kord noored, kes kandsid tuld oma südames ning nende laul haaras ja sütitas noortes vaimustuse suureks elujulguseks. Nad kandsid kättes tõrvikuid ja lippe võitluseks uue elu alguseks.

Maa kuulatab veelgi ja ootab. Nii palju on veel pooleli töid, mis vajavad käterammu ja looja hinge. Vana isatalu, põliste valgekooreliste kaskede varjus unistab ja kuulatab. Vanad kased mälestavad veel selgesti, kuidas paljude aastate eest, kui nende noored tüved paendusid veel tormides, tulid sinna julge pilguga mees ja valgepäine naine ja rajasid sinna oma kodu, mis nõudis palju, pikade aastate tööd. Kuid aast-aastalt muutus ümbruse ilme, avaramaks sai vaade ja tasasemaks põllud. Nii kasvasid meie isade, emade kodud, pika ja raske töö tulemusena. Vana talu kuulatab nüüdki, kuidas kopsimine käib üle maa ja vanade kõrvale kerkivad uued kodud ja vanadki kohendavad endid noorte osaval käel. Sest noorte südamed tuksuvad ühises rütmis ja südame löögid neil ühised. käel. Sest noorte südamed tuksuvad ühises rütmis ja südame löögid on neil ühised. parema oma loomingu oma kodu ehitamiseks. Seal, kus lõpeb vana, algab uus põlv oma tööd. Ja milline töö, elukutse, kõneleks noortele nii palju, kui seda teeb põllumehe kutse: iga palk, mis kohale veetud, iga kivi, mis paigale pandud, iga istutatud puu, pöösas, taim, on eelkäija pärandus, mis kõneleb tema tööst ja armastusest oma töö vastu. Kui palju tehakse seal tööd, mitte isikliku kasu pä-

rast, vaid loomingu enese pärast, mille tagajärgi näevad sagedasti ainult järeletulijad. Sarnane töö viib meie elu edasi ja on õnnistuseks enesele ja teistele.

Seisame praegu suve ootel. Kevadised tuuled on meist üle käinud, kevadine päike meid pruunistanud ja südamesse lisanud julgust. Kevadine külv on lõppenud. Eks ole noored pannud oma külvisse palju armastust, kuna neid on juhtinud töörõõm. Teisiti see ei saagi olla, sest noortel peab olema rõõmu ja julgust, et seda pakkuda vanalegi, kui neil sellest puudus. Elurõõm silmis ja töö-
rõõm kätes, nii sammume koos vanad ja noored, et ühiselt ehitada ja kaunistada Eesti maakodu.

Linda Einbund.

Noorte haridusliku ühistöö aluseid.

Noored täis noorusetuld, elurõõmu ja tegevusetahet on koondunud suurel hulgal mitmekesisest ühingutesse, seltsidesse, ringidesse ja klubidesse ning teevad neis püsivalt ja hoolsalt hariduslikku ühistööd. Seega ei ole saavutatud siiski veel noorte organiseerumise sihti ja eesmärki täies ulatuses, sest see siht ja eesmärk on: kõik noored olgu organiseeritud; iga noor olgu vähemalt ühe haridusliku sihiga seltsi või ühingu liige ja tegelane.

Kui tähele panna elu, siis avaldub, et oleme alles kaugel sellest eesmärgist. Sageli kuulduv või avaldatakse koguni eitavaid seisukohti noorte haridusliku ühistöö suhtes või küsitakse, milleks see vajalik, milline on selle tähendus. Sel asjaolul tekib vajadus noorte organiseerumise juures sagedamini peatuda.

Inimesi kohustavad ühinema mitmekesised asjaolud, vajadused ning vastavalt sellele tekkivad inimeste vahel ka mitmekesised suhted. Inimesi ühendab sugulus ja need huvid ning tunded, mis põhjenevad sugulusel. Inimesi ühendab ja seob kuuluvus ühte riiki ning sellest sõltuvad ühised huvid ja nende rahuldamise võimalused. Samuti on inimeste mõjuvaks ühendavaks teguriks kuuluvus ühte rahvusse, rahvustunne, ühised rahvuslikud paleused ning rahvusliku elu sihid.

Edasi, inimesi seovad ja kohustavad koonduma huvid ja tarvidused, mis ühised kogu haritud rahvastele. Samuti tähtsateks teguriteks inimeste ühinemisel on kultuurilised ja majanduslikud tarvidused ja huvid ning võimalused rahuldada neid tarvidusi ja huve kergemini ja täielikumalt ühisel jõul ja nõul.

Vastavalt neile huvidele ja vajadustele tekivad inimeste vahel perekondlikud, usulised, riiklikud, rahvuslikud, rahvusvahelised, kultuurilised ja majanduslikud suhted. Seega on need suhted mitmekesised ja nad on enamasti teineteisega läbi põimitud ning kooskõlastatud. Näiteks, kultuurilised suhted on tavaliselt seoses rahvuslike suhetega, sest kultuuritöö on sõltuvuses rahvuslike paleustega ja püüetega. Samuti kultuurilised ja rahvuslikud suhted on seotud riiklike suhetega; ühised riiklikud huvid ja vajadused määravad kodanikkude ühistöö põhimõtted kultuurilisel ja rahvuslikul alal.

Kerkib küsimus, millised huvid ja vajadused ning nende alusel tekkivad suhted on noorte organiseerumise aluseks ja seda kandvaks vaimliseks jõuks. Tuleb tähendada, et noori ühendavad eeskätt ühised kultuurilised huvid, haridusliku tasapinna tõstmise vajadus ning selle teostamise soodsam võimalus ühisel jõul ühiselt asutatud ettevõtete ja algatuste kaasabil. Teiseks, noori ühendavad rahvuslikud huvid ning rahvusliku elu paleused ja riikliku iseseisvuse kindlustamise vajadus. Noored tunnevad ja teavad, et nad on ühe rahva pojad ja tütreid ning et neil on ühine rahvuslik elutee ja ühised ülesanded, — kindlustada oma riiklikku ja rahvuslikku iseolemist, edendada rahvuskultuuri, luua ja levitada omapäraseid kultuurväärtsi ning täita rahvusvahelises elus neid ülesandeid, mis on täita väikerahvastel. Siit aga järeldub noortele, et nad on juba nooruseajal sisemiselt kohustatud ühinema ja koonduma rahvariiklike paleuste alusel töötavatesse ühingutesse, seltsidesse, ringidesse ja klubidesse ning töötama neis ühiste põhimõtete alusel.

Suureks ühendavaks jõuks on ka noorte siseilma omapärasused, noorsoo paleused. Noored on edasipüüdjad, uute tõdede ja töökspidamiste otsijad, unistajad ilusamast elust. Vanema põlve seisukohad paljudes küsimustes ei rahulda

noori; vanema põlve poolt tehtud tööd sooviksid nad jätkata suurema hooga, aga nii mõndagi ka sellest muuta või ümber teha. Noorte vaimusilmad näevad kaugemale vanemast põlvest ning nende paleused ulatuvad kõrgemale olevikust. Sel asjaolul ei rahulda noori täielikult koostöö vanema põlvega, vaid vanema põlve vaimlise elu ring tundub noortele nagu kitsana ja ühekülgseks, ning seepärast noored soovivad koonduda noorte ühingutesse ja seltsidesse ja teha hariduslikku ühistööd iseseisvamalt.

Uute tödede ja töökspidamiste otsimine ja ilmavaate kujundamine on raske ülesanne, mida noored ei suuda täita, olles üksinda. Vaimliste huvide rahuldamine ei ole noortel võimalik täies ja tarvilikus ulatuses oma kodu piirides, vaid noore otsiv hing otse nõuab avaramat tegevusepõldu, vaimlist ühistööd teiste noortega. Ja see hinge nõue viib noori ühinemisele, — koondumisele noorte seltsidesse ja ühingutesse.

Seega noori ühendavad ja kutsuvad ühistööle kultuurilised, rahvuslikud ja noorte siseilma omapärasustest tingitud huvid ja vajadused.

Iga inimene astub ühendusse kultuurilistel otstarbetel tavaliselt nende inimestega, kes kõige enam vastavad tema kultuuriliste ja rahvuslike huvidele ja vajadustele. Eriti on see aga maksev noorte suhtes, sest noored on sageli palju nõudlikumad sõprade ja kaastöötajate valikul, kui täisealised inimesed. Iga noor soovib töötada haridusealal peamiselt teiste noortega, sest noortel on ühised huvid ja vajadused. Siis kujuneb nende tegevus ka iseseisvamana, millel suur tähendus tegevuse tulemuste suhtes.

Siit järgneb, et noorte koondumine ei võiks toimuda välisel surveel, vaid seltsi või ühingu valik, kus noor asuks tööle, peaks olema temale vaba, mis, muidugi, ei eita noortele ka sellel alal vastavate juhatuste või nõu andmist, vaid see oleks otseselt soovitatav ja otstarbekohane, et kergendada ja hõlbustada noortel ühingu või seltsi valikut, ning ka noored hindavad vanemate tegelaste heatahtlikku nõu. Kuna noorte koondumine on tingitud kultuurilistest ja rahvuslikest huvidest ja vajadustest ning noorte siseilma tungivatest nõuetest ning noorusjõu rakendamise tahtest hariduslikule ja kasvatuslikule tegevusele, siis ei võiks vanemad takistada oma lastele — noortele koondumist hariduslike ühingutesse ega osavõtmist nende vaimlisest tegevusest. Vanemad paneksid ainult tähele, et need seltsid ja ühingu, kus noored liigmeks on ja töötavad, taotleksid kultuurilisi ja rahvuslikke huve. Kui aga vanemad teevad noortele sellel alal põhjendamatu takistusi, siis nad patustaksid noorte ja rahva tuleviku vastu, pidurdades noorte vaimlist arenemist ja noorte elule ettevalmistamistööd.

Kultuurilised ja rahvuslikud ning noorte siseilmast sõltuvad suhted on mitmekesised ja avalduvad noorte keskel mitmekesisel kujul. Need suhted võivad aset leida ainult üksikute lähedalasuvate või koolipõlvest tuttavate üksikute noorte vahel, või haarata ärksamaid või kõiki noori vastavas ringkonnas. Eesimesel juhul tekkiks noorte ühistöö alal üksikute noorte koostöö, mis piirduks tavaliselt ühiste koosviibimiste korraldamisega perekondlike vestluste kujul, millistel võib olla noorte arenemises suur tähendus, kui need vestlused on sisult hariduslikud ja kasvatuslikud ning omavad enam-vähem kavapärase ilme. Teisel juhul tekiks noorte selts või ühing või noorte osakond või ring mõne oleva haridusliku seltsi juures.

Need suhted võivad olla püsivad või kesta ainult lühemat aega, tingituna juhuslikest asjaoludest või huvidest. Püsivate suhete puhul on ka noorte ühistöö püsiv hariduse- ja kasvatuselal ning need suhted seovad noori niivõrd, et nad asuvad oma ühistööd korraldava asutuse — seltsi või ühingu loomisele ja selle tegevuse arendamisele. Tekkivad aga need suhted juhuslikest asjaoludest või erilistest lühemat aega kestvatest huvidest, siis järgneb sellele ka tavaliselt noorte ühistöö ainult lühema aja kestusel. Näiteks õppekäigu korraldamise vajadusest tekib noorte vahel ühishuvi — toime panna õppekäik ning selle järel kultuurilised suhted, — mõttevahetused õppekäigu asjas, ühised arutamised õppekäigu sihi määramise suhtes, kava koostamine ühiselt, õppekäigu teostamine — ühine hariduslik töö ning tavaliselt üksikud koosviibimised pärast õppekäiku õppekäigul omandatud teadmiste ja tähelepanekute arutamiseks.

Edasi, need suhted võivad haarata noorte kogu kultuurilisi ja rahvuslikke huve või ainult osa neist. Näiteks, noored töötavad ühiselt kõigil hariduslike ühingudel kui ka rahvuslike ühingudel või ainult üksikutel kitsamatel aladel, näiteks

laulu- ja muusika alal. Esimesel juhul koondusid noored noorte ühingusse või seltsi, mille sihiks ja eesmärgiks ja tegevusekavaks on noorsoo kogu hariduseelu edendamise ja rahvuslike ülesannete taotlemine, nagu kirjandus, kunst, kutseharidus, kehaline kasvatus, laul, muusika. Teisel juhul aga koondusid noored laulu- ja muusika seltsi või ühingusse, või asutaksid laulu- ja muusika osakonna mõne haridusliku seltsi juures.

Kui nüüd küsida, millised peaksid olema noorte kultuurilised ja rahvuslikud suhted oma ulatuselt ja kestuselt, siis selle kohta oleks tähendada, et need suhted ühendagu kõiki noori vastavas ringkonnas, need suhted olgu püsivad, need suhted haaraku noorte kultuurilisi ja rahvuslikke huve võimalikult laiemas ulatuses. Kui suur peaks olema ringkond, milles asuvad kõik noored peaksid koonduma seltsi või ühingusse, see on sõltuv mitmekesistest asjaoludest ja tingimustest, nagu rahva tihedus, ühendused, looduslikud tingimused, aastate kestusel kujunenud kodanikkude kooskämimise kohad või hariduseelu keskkohad, ruumid ja muud tingimused. Meie maaolude seisukohalt võiks üldiselt tähendada, et noorte seltsi või ühingu või mõne seltsi juures asuva ringi või klubi tegevuspiirkond ei tarvitseks olla suur, sest kui see piirkond on suur, siis oleks noortel raske kokku tulla ning nad saaksid seepärast ainult harva koos viibida ja ühiselt töötada. Ka ei tarvitseks olla suur noorte ringi või klubi liikmete arv, sest tähtsus ei seis niivõrd koondunud noorte suure arvus, kui nende ühishuues, ühistundes ja töötahtes. Samuti ka töövõime ei olene niivõrd organiseerunud noorte suurest arvust, kui ühiselt ja ühemeelselt koostatud töökavast, püsivast tööst ja töö meeleolust. Näiteks 15—20-liikmeline noorte ring või klubi võib töötada isikute arvu seisukohalt meie maaolude heade tulemustega.

Tähendasime, et noorte kultuurilised ja rahvuslikud suhted peaksid olema püsivad. Noorte isetegevus hariduse- ja kasvatuselal ning elule ettevalmistustöö peaks toimuma kogu nooruseaja ning kestma ka pärast täisealiseks saamist. See tegevus ja töö toimuks noorte ühisel jõul ja nõul noorte ühingutes, seltsides, ringides ja klubides. Kultuurilised ja rahvuslikud suhted, mis tekkivad ja arenevad nooruseaastail, peaksid kestma kogu elu aja. See ei võigi teisiti olla, sest noorte kultuurilised ja rahvuslikud paleused ja ülesanded on ühised ning nende taotlemine nõuab noortelt täisealisteks saamisel veel enam ühistööd kui nooruseaastail.

Noored vajavad igakülgset arenemist ja vaimlist kasvamist. Noorte siseilm peab arenema harmooniliselt ning noorte huvid on tavaliselt niivõrd mitmekesised, et nad ei saagi peatuma jääda ainult üksikute vaimliste elualade juures. Noorte hingeelule on tavaliselt võrras spetsialiseerumine, vaid noored soovivad õppida tundma kogu elu tema heades ja ilusates nähtustes. See on ka arusaadav, sest nooruseaastad on ilmavaate kujunemise, elu sihtide ja eesmärkide otsimise ja leidmise aastad. Selleks noored soovivad rakendada tegevusse kõiki vaimujõude. Siit järeldub aga, et ka noorte isetegevus kujuneb mitmekesisena, — tööna kõigil noortele kohastel hariduse- ja kasvatuseladel. See töö võib aga edukalt toimuda ainult neis noorte seltsides, ühingutes, ringides ja klubides, milliste tegevusesihid on vastavad noorte siseilmale ning tegevusekava haarab võimalikult laiemaid vaimuelu alasid.

Sel asjaolul ei ole sobivad noortele ühingud ja seltsid, ringid ja klubid kitsaste eesmärkide ja ühekülgsete tegevusekavadega, nagu laulu- ja mänguring, spordiring, kui noored töötavad ainult mõnes üksikus neist. Need ringid haaraksid ainult noorte üksikuid huve ja aitaksid kaasa üksikute võimete arenemisele. Noored aga soovivad rahuldada kõiki vaimlisi huve ning arendada end igakülgset. Mitmekesine arenemine toimuks noorte ühingutes, seltsides, ringides ja klubides, mille kavas on kogu noorte tegevusealad, mis haaravad kogu noorte maailma. Seejuures võiksid aga noored töötada ka erisihilistest ühingutes või seltsides; töö neiski oleks siis koguni väga soovitatav, eriti praktilistel aladel; näiteks maanoored töötaksid põllumajandusliikudes seltsides, maatulunduseklubides, käsitööringides.

A. Kurvits.

Noored tammed.

Tammed, noored, kasvavad koduriinka kivisel mullal. Latu tungib taeva neil ja juured läbi kivide otsivad teed sügavasse mulda, sidudes nii noori tammi ikka tugevamini kivise maaga. Latu sirutub sinisesse taeva sama aeglaselt, kui juured kivisesse mulda.

Me, noored, oleme põhjamaa noored tammed, kes ajavad juuri põhjamaa kaljusse ja sirutavad latvu kõrgele sinivõlvile, päikesele vastu. — Öödel igatsema näha hõoglevat põhjavalgust värvimas põhja taevast heledaks, hommikul esimesena koitu ja öhtul saata eha viimast valgust oma ladvast. Tormid ja sajud meid vintsutavad vaid nii palju, et tugevamalt juurduksime kodu kivisesse mulda. Tamm ei murdu tormis. Tamm jääb üksinda püsima, kui murdunud on kõik. Täivi tugev, hoides kõrgel toredat krooni ja juured süüvitatud sügavasse kivisesse mulda, jääb ta püsima aastasadu.

Noored, oleme kui tammed koduriinka kivisel mullal. Vaba Eesti pinnale juurdudes, toitu otsides ta kivisest mullast kasvame tugevaks. Ükski rahvas, ükski kultuur ei ole püsiv ega püsima jääv, kui ei ulatu ta juured mulda; maa on see ainuke kindel alus, kuhu kinnituvad vabade rahvaste vabad pojad ja seega on ka püsi ainult neil riikidel ja rahvastel, kes juurdunud hingepidi maasse.

Noored, oleme kui noored tammed koduriinka kivisel mullal. Juurdume maasse, ei meid siis keegi murra, vaid püsima jääme kõige kurjemail sajupäevil, suudame võidelda elutormistel päevadel, suudame seista, kui teised langevad, suudame püsida, kui hävineb kõik.

OSKAR KOLK.

Mõtteid kultuurist.

Peame jõudma selgusele, mida mõistame sõnaga „kultuur”. Kõige lähemale jõuame, kui jälgime tema tuletamist. Colere tähendab vanade roomlaste keele harimist. Samast tüvest on säilinud meile mitmed teisedki üldtarvitavad mõisted, näit. kultiveerima — harima, viljakandvaks muutma. Kultuuri all mõistame mistahes eluavalduse arengu lõppsäavutusi. Sellega ei sisalda see mõiste eneses midagi absoluutset ega saa siin ette näha ka teatavat miinimumi, millest allapoole üldse kultuuri ei oleks. Kultuur on eurooplastel, ameeriklastel, neegritel ja võsameestel. Kultuur on kõrgema haridusega isikul ja kultuuriks nimetame ka ürginimese arengu kogusummat. Siit ei järgne muidugi veel, et kõik ühe mõiste alla käivad asjad oleksid võrdsed. Kultuuri ja kultuuri vahel on vahe, räägime kõrgemast ja madalamast kultuurist.

Et anda mõistele konkreetsemat sisu, küsime nüüd, missugused punktid on kultuuri mõistmisel kõige tähtsamad, kust tuleb otsida neid allikaid ja millest ammutab kultuur oma lõpmatud varad. Need suuremad ja veerikkamad allikad, mis määravad üldise kultuuri jõe suuna ja iseloomu, on teadus, kunst, usk ja kõlblus.

Kultuuri hüvede esilemanamiseks läheme sinna, kus ta on väga madalal astmel, või ei paista meile silmagi. Olukorra viletsus toob seda silmatorkavamalt esile need nähted, mille järele on suur tarvidus. Selleks läheme õige kaugelt tagasi ja vaatame ürginimese elu, eriti mille poolt oli see õnnetum meie omast, missugused meie kultuuri saavutused seal puudusid.

Ei saa toorkordset inimest nimetada veel loodusekuningaks, ehkki kirja järgi ta pandi kohe loomisest peale valitsema „kalade üle, mis meres, lindude üle, mis taeva all ja kõigi elajate üle, mis liiguvad maa peal”. Ta oli oma kultuurastmelt alles samane loom, kui teisedki, erinev vaid sellega, et temas oli juba tärpanud mõistus. Sedamööda, kuidas arenes mõistus ühes teiste võimalike funktsioonidega, tõusis kultuur.

Vaatleme ligemalt, milliseid paremusi tõi kultuur inimese olemasollu. Kõigepealt inime kindlustas oma julgeoleku, varustades sõjariistadega, ning kindlustades oma eluaseme. Tal ei tarvitsenud tunda enam alalist hirmu oma elu eest. Täienenud jahipidamises ja mõningate taimede toidukstarvitamises, ei tarvitsenud

karta tal enam hulkuva loomana nälg. Aegamööda harjus ta panema tähele looduse nähtusi, nende põhjusi ning tal ei tarvitsenud abituna tunda hirmu näiteks kas või sellepärast, et päike looja läks, ehk ta võib olla enam ei tõuse .

Koondudes esmalt sugulussidemete läbi ühte kokku tekkisid mitmesugused ühiskondlikud vormid, mis igapidi soodustasid kõikide, isegi nõrkade olemasolu. Jõuti lõpuks välja riikliku korralduseni, kus üldvõim hoolitseb riigi liikme julgeoleku, kodu ja varanduse puutumatus, elamisvõimaluste muretsemise, ja töövõimetuse korral isegi ülalpidamise eest. Ürginimene pidi olema enesele kõik: sepp, kingssepp, rätsepp, puusepp, arst, kuna kultuurinimene kasutab igaks otstarbeks spetsialisti. Sellega viis kultuur selle mitmekesise ja raske koorma üksiku õlgadelt laiematele hulkadele.

Sellest vähe! Aegade kestel peenenes inimese mõtlemine. Juureldes looduse ja inimese nähtuste kallal, hakkas ta neid ikka sügavamalt mõistma. Tugenedes kõigile omandatud teadmistele, katsus ta leida nende vahel sidet, luua neist pidevat süsteemi. Sel viisil kujunes kõigist teadustest filosoofia. Inimene oli saanud uue ilma võrra rikkamaks, mis asus tema kujutlusis. Too uus ilm tõi inimesele veel suuremaid, peenemaid rõõme, kui väline, meeleliselt tajutav ilm. Valitsedes toda uut kõrgemat ilma, sai inimene alles „kõige looduse krooniks”. See inimene ei hinnanud mitte kõiki asju ainult nende kasu seisukohalt, vaid siin ilmus mõjuva tegurina ka esteetiline külg. Inimene hakkas kunsti nime all kultiveerima ilu, millest tekkis muusika, maal jne., mille vaatlus viis meid kõiki hallist igapäevsusest kõrgemasse vaimulma.

Kõikjal püüdis aga inimene määrata kindlaks suhet jumalusega. Arenenud kultuur andis inimesele laiaulatuslikuma ilmapildi ja sellega ka sootu uue jumaluse mõiste. Ei tarvitsenud naeruväärselt kumardada puutükke, millel pole ometi jumalusega midagi ühist.

Kuigi meie ei saa absoluutselt ümber lükata nimetatud kultuurihüvesid, ei saa meie siiski tõestada, et nimetatud hüved absoluutselt on olemas. Et leida, milles seisab viga, vaatleme lähemalt tänapäeva kultuuri iseloomu. Väga tabavalt on teda nimetatud tehniliseks kultuuriks. Kõige rohkem on arenenud tehnika ja igasugune praktiline rakendusteadus. Tehnilise kultuuri kõige selgemaks näiteks olgu praegune Ameerika. Niipalju, kui seda loodus üldse võimaldab, toimetatakse kõik masinatega. Inimene on tõrjutud kõrvale. Tema tähtsus on võrdne iga teiseigi masina osaga. Tal ainult on suuremaid ülesandeid, kuid ta peab töötama sama masinliku täpsusega, et saavutada dollareid, neid tööle rakendada, et saada uuesti dollareid. Näeme, et dollar on tõrjunud kõik ülal kõrgeks nimetatud eesmärgid kõrvale.

Küsime, kelle süü? Loomulikult kultuuri süü. Oma arenemisel on võtnud ta suuna, mis on kardetav inimesele. Ta on loonud tühiseid, pinnapealseid inimesi, kes on võimelised täitma ainult ühe rattakese ülesannet mingis masinas.

Ei saa salata, et kõik on arenenud, pööraselt arenenud, ainult inimese keha, millest ripuvad kõik inimese võimed, on jäänud samaseks kui Jumal teda loonud. Veel hullem, ta on jäänud kiduramaks. Ja ometi oleks pidanud ka keha samas tempos arenema, et luua vaimule kindel alus. Alaline närvide ülepingutus viib lõpuks suurema ehk väiksema hullumeelsuseni. Inimesed muutuvad sallimatuks, pahuraks, olles sealjuures ise õnnetud, ning tehes kibedaks ka teiste elu. Siinkohal tuleb mõjuvana märkida ka üht kultuuri erisaavutust — alkoholi, mis viib inimesi sugukondade viisi hävingule.

Leidub iiaiks palju inimesi, keda ei seo need kultuuri hüved siiski maailma ja ühiskonnaga, kes lõpetavad oma elu enesetapmisega. Jällegi süüdi liig ruttav, ühekülgne, tühi aja tempo, mis tahab ilmselt hüljata vaimuväärtusi ning näitab suunda ürgtungide järele.

Need nähtused ongi toonud kuuldavale häälile, mis eitavad kultuuri, loevad teda koguni paheks. „Tulge tagasi metsadesse ja saage inimesteks”, hüüab Rousseau, XVIII sajandi suurimaid filosoofe. Lastagu inimesil lapsest peale areneda nende looja, looduse käte all ning ärgu sunnitagu neile peale viletsat inimitarkust. Ärge muutke neid sellega kasvumaja taimedeks, kes närtivad väljaistutatuna, vaid laske loodusel endal karastada neid aastaaegade karmuste, nälja, jänu ja kõigi raskuste vastu, et neist elu saaksid tugevad, terved ja õnnelikud inimesed.

Rousseau kutsub kõiki kõrevalt kiidetud kultuuri juurest tagasi lihtsa,

loomuliku elukorra juurde, kus kõik üheõiguslikud ja nende kõikide ülimaldaks sihiks on olla inimesed. Tegelikult näeme, et igapäevasest elust katsuvad inimesed ikka tüdinemata ajamõllust siirduda üksindusse. Kas kultuur ja haridus on teinud inimese paremaks? „Ei” — vastab sellele Rousseau. Ta on teinud inimese ainult osavamaks valetamises, täitmatumaks omakasupüüdumises, rahuldamatuks enesearmastuses ja väiklaseks, sallimatuks, vähemate põlgajaks.

Kahjuks ei saa eitada toodud väidet, kui vaadelda ligemalt praegust seltskonnaelu. Milliste väärtuste järele hindab praegune tsiviiliseeritud seltskond inimest? Kas tõe, ausameelsuse, otsekoohesuse, inimliku tubliduse järgi? Ei! Kuigi neid omadusi katsub ellu äratada praegune kool, siis minnes sealt välja kultuurühiskonda, komistavad nad kõige esiti just nende heade omaduste pärast. Ja kui nad ei suuda saada neist „eluvõõra kooli” produktidest lahti, ei suuda omandada võimeid, mida nõuab praegune kultuurelu, s. o. kavalust, selgrootust, autust, siis ei suuda nad kindlasti lüüa elus läbi.

Veel teine, XIX sajandi filosoof Schopenhauer väidab, et inimese iseloom on seda sõbralikum, otsekoohesem ja heatahtlikum, mida kaugemal on inimesest haridus ja kultuur. Huvitav on siinkohal vaadelda ka tema väite põhjendust. Schopenhauer ütleb, et kogu vaimuelu põhifunktsiooniks on tahe, selle tööriistaks, abinõuks on mõistus, mis aga milgi tingimusel tahte põhisilt ei suuda muuta. Kui nüüd tahe oma loomult on egoistlik, hoolimatu teiste kannatuste ja heakäekäigu vastu ja inimene kaitseb selle tagajärjel ainult omi huvisid, siis saab inimene selle kardetava tööriista läbi paratamata veelgi hädohtlikumaks kogu ümbruskonnale. Mõistuse arenemisega tõuseb loomulikult ka iseteadvus, oma huvid tunnustatakse ainukesteks õigeteks ja viiakse kindlate abinõudega läbi.

Nii hukkamõistvad, kui need väited ka ei ole, tuleb nendega leppida, sest intellektuaalse funktsiooni väljakujundamine, oskuste ja teadmiste rikastumine n. n. formaalne haridus ei avalda mingisugust mõju iseloomule, ta ei muuda mitte tahte suunda ei vooruse ega pahe suhtes. Võtame näiteks esimese koolihariduse, mida nähakse meeeldi rahva kultuuri mõõdupuuna, ainult lugemise ja kirjutamise, sellele lisame veel juurde arvutamise, matemaatika, füüsika ja võõrad keeled. Kui niisugused, on nad tegelikult vaid tahte tööriistad nii heale kui kurjale, samuti kui lukusepakunski oma kaasabi võib pakkuda sisse-murdmisel ja ka sisse-murdmise vastu võitlemisel.

Viga on siin selles, et harrastatakse liig ühekülgset kultuuri. Mõistuse kultiveerimisel on jäetud sootumaks välja tunde alad, mille kaudu võiks kasvatada inimest kõlbliselt. Siin jääb ülesandeks noortele luua uus kultuur, mis viib tõelisema ja täiuslikuma inimsuseni.

M. E.

Vana kulmul elutõde.

Vanaisa lappis kingi,
lapsed jooksid ümberringi.
Kus too kare murehõbe?
Vanal kulmul elutõde, —
vaikib helde mullasuu.

Taat, see kopsis katkend kingi,
Mõitted mälestustes ringi.
Ammu: oli talu vanu,
vanu — noor; ent vare täna
uues toas elutseb.

Jüripäeva pehmed tuuled,
Naerjäd lapselapse huuled,
silm ja süda, — taadi puha!
Puges loogas selja taha
taadi kuku kallike.

Ehus seitse armupäeva;
kärsik süda neile aeva
kandis jõudu, noorust, higi.
Alla müge eluregi
aina sõitis armastust.

Silm ja süda — taadi puha...
Tatsutades selja taha
armastaja väike pürke.
Õnne kodus habemesse
taadil kuku kallike.

F. ULM.

Noorte hariduse sihtidest.

Meie põllumajandusriigi heakäekäik ja tulevik sõltub täiel määral noortest, kes tahavad vanemate tööd jätkata, meie põllumajanduse kultuuri süvendada, täiendada, edasi viia.

Selleks on tarvis vaeva, tahet — on tarvis igakülgset tundmaõppida eelmiste põlvete poolt loodud väärtusi, on tarvis oskusi, teadmisi.

Maanoor, tulevane maaelujuht, peab igakülgselt teadmistega varustatud olema, sest põllumees on oma toiminguis seotud üleilmselt, tema valmistatud saadused peavad ilmaturgudel eduga teiste kultuurrahvaste põllumajandussaadustega võistleva, talundijuht peab meie rahvamajandusele välisraha kokku kandma. Sellepärast peab maanoor teadlik olema põllumajanduse organiseerimise, standartiseerimise, fiinantseerimise ja mehhaniseerimise küsimustes, sest need on alad, millega meie põllundus on tihedalt seotud, küsimused, milleta läbi ei saa.

Oleme ju põllumajandusriik, meie olemise tuum on maa, põld. Igapäev põrkume kokku põllumajandusliste küsimustega, igapäev kubisevad ajalehed põllundusest. Oleks päris häbi, kui noor elluastuja ei suudaks aru saada niisugustest päevaküsimustest.

Tegelik elu viib praegusel ajal paljud keskkooli lõpetajaid maale. Mis teevad need noored, kel pole tahet seal elada, kel puudub õige ülevaade ja arusaamine meie põllumajandusest, kelle hingele see võõras, huvita, kes isegi ei suuda, ei oska väikest maa-ala akna all aiana korraldada, sest ta põlgab kehalist tööd, ta ei tunne maaelu sisu ega tuuma.

Ajal on muutunud. Ei oota praegusajal enam koolilõpetajaid noori kõrgepalgalisel kohal linnades, ei ole ka võimalik eesti sitkust ja visadust pakuma minna Venemaa punastele väljadele. Vaimse töö alal valitseb ülliküllus, sellepärast, noored, elluastujad, pöörake oma sammud praktilisse elu!

Mõttest tuleb heita ainuõiguslik linn. Tõsisel maahingega noorel ei tuleks igatseda linna kivimüüride vahele, kantslele laua taha kütütutama, vaid teda ootab maa, loodus, maatöö, mis sisutab palju sirgejoonsem ja mõttelt ning tuumalt sügavam.

Kehaline töö pole häbiasjaks. Praegusel ajal on ta otse uhkuseks, karastajaks, et elada, liikuda ja teadlikult toimida õitsvate aasade, väljade keskel.

Linn on koormatud tööta haritlastega, kuid maal on haritlastest pöud, maa vajab nende teadmisi, maa vajab juhte, maal on tööd, vägagi palju tööd.

Õppigem tundma maaelu puhtust, võlu — õppigem maaelu õieti tähelepanema, sest siis on igal alal huvitav töötada. Istutagem enestesse armastust maa vastu. Tuleb tervendada vaadet põllumehel elukutsest, tuleb hankida teadmisi ja oskusi põllumajanduse alalt.

Sellepärast — noored kooliastujad, kasutage neid koole, neid walgusallikaid, kus teile antakse teadmisi maaelu väärtusest; ja teie, tuhanded iga kevadised kõikide koolide lõpetajad, pidagem meeles, et teid ootab maa, et teie tööviljana tulevikus kõrgele järjele, õitsele lööb meie põllumajandus.

Ed. Viirsoo.

Kes on meist kultuurilma valitsejanna.

Tõusev päike ulatas alles kuldama vaid mägestiku kõrgemaid tippe. Hiiglased unisid veel mähituna süngesse öövarjusesse. Vaikiski elu alles nende rüpe sügavusis — kaevanduste keerdkäiges. Tuhandeid töölisi puhkas veel telkes ja urtsikusis...

Ses aoeagseis vaikuses tõusis mägede põuest kolm neidu, kolm kuningannat. Nende peatuspaigaks oli kõrge kaljuhari, mida inimesed hüüdsid „Õnnistus-

mäeks”. Siit avanes suurepärase vaa-de kogu mäetööliste asundusele kuni oruni, kus voolas aeglaselt „Kulla jõgi” ja oli kerkimas uus inimelamute rägastik — värskelt asutatud — „Kulla linn”. Kolm oli neid, kolm mägedesügavuse valitsejannat.

Uhkelt hüljates teisi asus aukohale esimene kõrgekasvuline, majesteetlik, läikiv — kollases rüüs. Ta juukseid, mis hiilgasid päikesekiirtena, kau-

nistas tore kroon haruldasmaist kaliskividest.

Kõlava häälega kõneles ta aoeelses vaikuses:

Teie tunnete mind kõik, teie siin, kes tahate seista mu kõrval, kuid ei küüni ial minuni; ja need seal al, inimesekesed, kellele olen suur aare! Ilusaima nime on nad annud mulle kõigis oma keeltes. Minuga võrdlevad nad kõike, mis nende südamele on armas.

Olen Kuld! Kes ei tunne mind, kes ei armasta mind!

Tuhandeid aastaid olen valitsenud maailma. Hallil vanal ajal juba tunti mind. Ürginimenegi oli võlutud mu läikest ja võratust puhtusest ning ehtsusest. Ta teadis, mina ei vanane kunagi, ei ühine millegagi, mis võiks mustata ja rikkuda.

Mida enam on arenenud inimene, seda kõrgemale olen tõusnud mina! Nagu ori käib ta mu järele. Ta müüb oma tervise, oma nooruse, kas või oma naise ja lapse minu pärast. Ta jätab oma kodumaa ja rändab Aljaska jääväljadele, Aafrika kõrbeisse „kollase metalli” meelitatuna. Austraalia on saamas talle õnnemaaks. Metsik Uural ja Siber ei kohuta teda enam — sest mina olen seal!

Kõvemaist ränikivi pankadest saavutab ta minu ja on valmis purustama üle sajatuhande puuda ränka kivi, et saada terakesi minu hiilgusest. Tolmutera suurusena otsib ta mind mullast ja liivast.

Vaadake neid armetumaid seal jõe-kaldal! Siia nad nüüd jooksevad kokku mind kummardama. Sajad puudad märga rasket liiva toovad nad päevas välja jõe põhjast ja kärutavad selle oma pesurennidesse, et omandada minust vaid mõni kübemeke. Juba seadvad jõukad mehed üles masinaid, et saavutada mind kiiremini, et meelitada siia veel suur linn. See kõik sünnib minu, Kulla, pärast.

Nad teadvad, mind vahetatakse kõige vastu, mida iganes soovib süda, kõigi ilmavaranduste vastu. Selle eest on nad mulle annud aukoha igalpool.

Suurimasse kuninga lossidesse, kõrgemaise pühakodadesse olen pääsnud kaunistajana ja seisan seal kõrvuti ainult kõige ehtsamate ja väärtuslikemate kalliskividega.

Rahana pääsen igale poole ja olen igatsetud kõikjal! —

Selle eneseülistuse kuulas ära muigavalt teine neiu. Ta kandis peent

halliläikelist ülikonda. Valkjais juukseis helendas pärlitest kroon ja sihvakat kaela kaunistas rida selgemaid mäekristalle.

„Ei ole su tähtsus nii suur, Kuninganna Kuld. Oled liiga uhke, liiga kallis, liiga haruldane. Nõuad inimeselt asjata suurt vaeva enda saavutamiseks ja ei paku talle selle eest midagi.

Vaadake, ka mina olen inimesele tuntud õige vanal ajal, vist vanemalgi, kui sina, uhke öde.

Puhtas õhus ei roosteta minagi. Ainult väävlühendused tahmavad mu mustaks.

Olen kuninganna Hõbe. Kui palju olen pakkunud ainet haruldaste kunstiesemete valmistamiseks! Kuipalju rahvuslikku vanavara ei hoita alal minuna! Mu hää! on puhas ja selge ning kõige ilusamate helinate võrdluspildiks. Olen kodususe ja peene tagasihoidlikkuse sümboliks. Olen kauniks ehteks neile, kes põlgavad sinu liigset sära. Koduste tarbeasjadena, arstiriistadena, ehetena olen levinenud kogu ilmas.

Olgugi mina väärtuslik ja puhas, olen kättesaadavam sinust, uhke Kuld. Valitsen ilmas laiemalt sinust.”

Kolmas neid oli jäänud seisatama kaugemale teistest. Ta oli noorem neist, ega kuulunudki õieti nende hulka. Ta vaikis teiste kõneledes, ega polnud tal tahtmist sõna võtta nüüdki.

Paljasjalgsena seisis ta oma musta: undrukus, ja valgeist särgikäseist ulatusid välja lihasterikkad käsivarred, mis ei tunnud hellitust.

Ta mustad paksud juuksekiharad polnud ehitud millegagi.

Kes nimetas ta kuningannaks. Kes saatis tema siia ühes teistega?

Noore neiu tumedad silmad jälgisid tõsiselt hommiku ärkamist mägestiku veerul.

Juba ruttas esimesi töölisi kaevanduste süngete avauste poole. Nad kandsid igatüks raud kirveid ning raud haamreid. Raud rööbastel liikusid nende raudsed kärud. Kaugemal ähkis ja puhkis raudruunvedur äsja ehitatud raudteel valmis vedama mägede varandusi suurlinna, milles ehitatavate pilvelõhkujate raudvõrestikud paistsid kaugel silmapiiril.

Aurik tuli nähtavale jõekäänakus; raasent oli seegi.

Teisepool mäge ilmus põllumees väljale. Ta raudader läikis heledasti esimeste päikesekiirte valguses.

„Küll on hea!” sõnas kuninganna Raud, viimane noor neid sügavtõsiste silmadega. „Küll on hea”, et olea alles noor, ja mul on jõudu küllaldaselt avitada kõiki neid, kes mind vajavad. Roostetan ja vananen kiiresti, kuid töö puhastab mind ning annab tagasi mu puhtuse ja nooruse.”

Ta oleks tõstnud meelevdi omad tõmmuvärvilised käed ning õnnistanud tööd ja töölisi. Kuid ta süda oli külm

ning kaine ega leidnud ta selleks kohaseid sõnu.

„Kes on kultuurilma valitsejanna?” küsis inimene, kes rühkis all otsides varandusi mulla ja põrmu hulgast.

„Egas ometi mina see ole?!” lausus noor kuninganna Raud, varjates mõlema käega otsaesise, kus säras kroon higi ja vaeva pisarast. —

A. Oengo-Johanson.

C. R. Jakobsoni kalmul.

Milline tunnetepuhang valdab su, seistes C. R. Jakobsoni kalmul, kesk põlist Vändra metsa. Hetkeks ununeb kõik maine, jääb kui hüpnotiseeritud vaatama võimsa monumenti sihis — Jakobsoni mälestussammas. Elav linnulaul ja ümberseisvate kuuskede kohin, menutab sulle, su olemasolu. Mälestus manab silme ette C. R. Jakobsoni sellisena, nagu teda näed enda ees: Võimas ja tugev.

Meelestub tolle mehe elulugu, kes väsimata võideldes meie kõikide heaks, hääbus surmale oma parimas meheas, jättes linnama kolm tibatillukest tüärt, lese ja kogu Eesti rahva.

Poolsada aastat on möödunud ajast, millal Jakobson maeti Vändra põllimetsa. Ent kas on rohtunud rada, mis viib ta kalmule? Ei! See rada ei rohtu, ei tohigi rohtuda, niikaua kindlasti mitte, kui elab ja vaibtseb Eestis eeslane.

Palju on muutunud selle poolesaja

aasta sees. Oleme näinud päevi häid ja halbu. Ent tõsiasi on, et oleme saavutanud selle, mille eest oleme võidelnud.

Aeg on raske. Palju nurisemist, süü mõistmist ja uuristamist meie väikese kodumaa vundamendis. Seda ei tohi olla! Vaadake kord, kas pole ta annud meile küllalt väärtuslikku, see meie väike Eesti! Enam kui mujal mõistame seda just Jakobsoni kalmul. Või milline vara kaaluks üles mehi, nagu seda oli Jakobson?

Seda tundes külustame ikka ja jälle ta hauaküngast.

Tule oh matkaja, tule Jakobsoni kalmule! Tule kaugemaltki kodumaa so-pist! Tule ja jatka siit minnes hoolikamalt tööd meie kodumaa heaks! Ainult siis võime näha tõhusaid tagajärgi. Külluses sirgub meie kivisest maartüpest mehi, kellele tulevikus kerkivad võimsad mälestussambad Eesti sinimetsades.

V. Ailas.

MURRANG.

Päike hõõgus rammestavat kuumust, kui Heino Kudras astus toast äeda. Õhk oli läpstatavalt raske. Pühapäeva lõunaelne rahu valitses taluõues. Ahnalt sinavad pilverünkad palistavad laotuse kumerust ja tundus, et vihm pole kärgel. Vahtrad lõpetasid õitsemist ja kummalikelt raske, me-sine lõhn hõljus ümbruses. Ülal mesikol-laste õitekarbate ümber aga tiirlesid mesilased sumiseva pilvena, täites õhku mingi veidralt tiniseva muusikaga. Kodumehilaste kõrge tenori kõrval kõlas suurte, karvaste kinnalaste haritoni ja sumisevat bassi. Mõnalt pöösupuhnikutesse kasvanud aia-nurgast lõikas aga dissonansina sekka le-palinnu meloodiliselt triilerdavat häälitse-mist. Ligi maad lendavate pääskeste tera-vad tiirilöögid lõikasid vihisedes õhku ja nende vilistavalt kriiskav sõjakisa putukast

jahisaagi tabamisel kõlas kaugele. Kõik see kokku moodustas mingi erandlikult lä-hedase ja siiski nii kumisevalt kauge süm-foonia... mõttematute avaruste süm-foonia. Näis, nagu laulaks oma igavest hõnni ümbritsev avarus — võidukäiku sammuvale kevadele.

Heino Kudras istus pingile. Paitava hellusega libises ta pilk üle kodutalu aia. Avar oli see aed ja ilus. Valgeis õiekõba-rais kirsid seisid tardanult. Õunapuude õied polnud veel puhkenud. Ainult halli-kasrohelistele lehtede kroonid sirutsid avaru-sele vastu. Aiaääres kasvavate toomede vastpuhkenud õied levitasid ümastavat hõn-gu. Ja Heino Kudrasele tundus, nagu lõ-naks tema mineviku unarusse vajunud mä-lestusedki raskeit ja ümastavalt.

See oli kummaline väikelinn Eimajõe kal-

dal — Emajõe Athena, nagu teda nimetati akadeemilistes ringides. — „Üliõpilaste ja lodjavenelaste linn“, nagu oli seda linna ristinud aastate eest üks tuntuimaid kirjjanikke. Heino Kudras armastas seda linna. Midagi kodust oli nende inimeste tötavas rähklemises ja igapäev nähtavate, turult koju sõitvate talumeeeste tõlmutud vankrites.

Kuis oli ta — peale keskkooli lõpetamist — sõitnud sinna suurte lootustega. Kuid need lootused täitusid vaid osaliselt. Alma mater võttis teda oma hõlma... võttis teda vastu pehmete, hellitavate kätega, nagu paljuidki teisi. Tuleviku väljavaated olid paljutootavad. Esimesed eksamid ta andis maksimumidele ja teaduskonna halli-pealine professor loosis temast palju tuleviku teaduslikus töös.

Siis sukeldus ta üliõpilasel. Temast sai paljutootav „rebane“ nimekas korporatsioon. Tulid kauavältavad „istumised konvendis“ ja sisutu värviteki teenimise rutiin. Aastad möödusid ja mõrjka travusega meenus tal nüüd see meeltülendav rõõmutunne, kui ta sai esmakordselt „värvid“ pähe. Temast sai korporant — ennast usaldav ja laitmatu esinimeses. Võimsalt ja enesekindlalt helises tema bariton burši lauldes ja tema „silentiumi“ püüdsid aimata järele kõik noored „rebased“ organisatsioonid. Haasimises leidis ta onesele vähe võistlejaid ja vana korporandina oli ta paljuaustatud „isa“, „poegade“ juures. Ent eksamid ei õnnestunud enam endiselt. Semestrid möödusid ja tulid pikemad vaheajad eksamate tähtaegades. Ta lihtsalt ei leidnud enam mahti selle jaoks. Sest „konvendi istumised“ võtsid oma aja- ja energia kulu. Kohvik nõudis oma igapäevase mitmetunnilise osa. Ja istumised „Segerlinis“ ja mujal nõudsid arutitit veel lisa õöst.

Nii kulus aeg ja elatud päevad lendlesid temast mööda, nagu säravatiivulised mardikad. Nõnda kadusid aastad... aastad — tulvil muretusest ja kirevaist rõõmudest. Kuid aastad kandsid enesega ka pettumuste kibuvitsa okkaid ja nii mõnigi kord torkasid need valusalt. See juhtus tavaliselt siis, kui isa saadetud raha sulas käest enneaegselt ja veksliga peos ta pidi kulutama oma korporatsiooni viilistlaste ukekünnist. See mõjus kuidagi alandavalt. Pealegi rõhus teda teadmine, et isa sissetulekud talust polnud enam endised. Ei mõjunud põrmugi tujutõstvalt ka järjekordne läbikukkumine eksamil. Nüüd on siis möödunud neli aastat tema ülikooli astumisest, kuid tema on ikka alles „tudeng“. Sest teaduskonna lõpetamiseks nõutavast kahestkümnest kahest eksamist oli ta sooritanud vaid neliteistkümmend.

Mõeldes sellele kerkis ta hinges mürgine kibedusetunne oma isiku vastu. Siis tema — Heino Kudras, kelle võimele olid vanemad uhked juba keskkooli pingil — pidi olema see, kes nurjasöödikuna kulutas Tartu vanemate vaevaga teenitud raha. Mida rõhket ja mõttes sellest, seda mürudamaks muutus meeleolu.

Siis sattus tema pilk uuesti kollakate õitekorbaratega tikitud vahtrale. Mesilases kumisesid endise andumusega. Tiivutades õiet ülele jätkasid nad üllatava püsivusega oma tööd. Jatkasid seda seni, kui jalad muutusid raskeks, karvasteks ja kollasteks kogutud õietolmusest. Siis tõusid lendu rasketena ja lendasid tuntud teed. See pilt

mõjus lohutavalt. See oli ometi elav elu ja enesekindla loomusunniga võitlused need uljad loomakesed oma olemasolu eest. Kas siis temal — Heino Kudrasel, kel on ometi terved kõik ihulikimed — on põhjuseks peanorutamiseks. Ei — selleks polnud tal vähematki põhjust. Sest juba möödunud semestril ta oli otsustanud tõmmata kriipsu senisele minevikule.

Murrang tema maailmavaates ja töekspidamistes oli sündinud kuidagi märkamatult. Ta tundis eneses kasvavat tühjustunnet. Tühjustunne saatis teda organisatsioonilisele õhualle. Tühjustunnet hajutas „kommerisi“ muretult uljas meeleolu. Ja tiine tühjustundest oli kohvikute suitsu atmosfäär, kus inimesed tundide viisi kükitasid kohvi- ja morskiklaaside taga. Isegi tütarlaste koketeerivat naeratlevad näod „värvitekiite“ all ei suutnud peletada teda ahistavat tühjustunnet. Närvilised peavalud aga sagesid.

Siis otsustas ta minna maale, minna isatallu, kus on ometi väljadel avarust ja metsal sügavust, ja seal teha tööd kui mees. Ta teadis, et see pole kerge. Sest oma üliõpilasaastate jooksul oli ta võõrdunud tööst. Kuid ta oli ometi tõotanud järjekindlalt suve vaheaegadel keskkooli viimaste klasside õpilaseks. Ja see teadmine julgustas.

* * *

Nüüd oli ta siis veetnud kodutalus juba kaks nädalat. Kuid raske oli see algus. Ta mäletas teravalt seda rasket väsimust, mis vallutas teda õhtul, kui ta sammus esmakordselt läbi päeva pehmes mullas „siksak“ äkke taga. Väsinuna sammutas ta koju ka järgneval õhtuil. Jalad aga jäid nii haigeks päevapikusest tampimisest pehmes mullas. Ent see möödus peatselt. Ja nüüd tundis ta oma liikmetes jälle seila terasenohtkust, millist tunnet ta ei mäletanud enam ammu. Nii meeldiv oli tajuda seda mänglevat lihakste paenduvat jõutunnet, tõesust pühapäeva hommikul voodist — värskena ja väljapuhanuna.

Oli midagi rahustavat ka selles, kui tööpäeva õhtu saabudes ta vallandas hobused rakmetest. Märgade sapsudega tugevad tööloomad hajutasid teravat higilehka. Nii meelitas oli teadmine, et üle kahe riia vakamaa korduskünni raskest savimaas oli jäänud seljataha. See sisendas talle määratu tulevikusu. Kodutaevast tundus avaramana kui kusagil mujal. Ja ta otsustas võidelda lõpuni oma algatatud töövõitluse selles talus, kuigi ta teadis, et see pole kerge. Sest talu nõudis ennast usaldavat ja püsivalt sitket raskuste veeretajat. Isa kultiveeris madalood, aga kraavid varieesid järjekindlalt vesiliivases aluspõhjas. Isa kõrvaldaokivid põludelt, aga uued salakivad kerksid järjekindlalt adra tera ette. Et tulla võitjana välja selles raskest võitluses, tuli asuda halastamatuses ristisõita ürgjõuliselt võimutseva loodusega. Ent see teadmine ei kohutanud teda, pigemini sisendas küll raugetumat võitlusindu.

Heino Kudras tundis oma naturi iseseisvust. Ta teadis, et ükski palgaline amet ei võimalda talle teotsemisiseisvust sel määral kui põllumehe elukutses. Siin on ta ometi enese isand — selle sõna õiges tähenduses. Siin on tal aga ka võimalus väärtuste loojana näha oma töö tulemusi suure-

mal määral, kui kusagil mujal. See teadmine oli ometi väär, et kanda raskusi tema nimel. Ja mõeldes sellele ta tundis eneses vääramatut tahet — teha see vastupüüklev loodus enese sulaseks.

Ta leidis mõndagi ühist oma üliõpilas-aastate ja pärast revolutsiooniaegse põllumehe saatuse vahel. Kas ei istutanud need sõjad ja mässud ka põllumehe alalhoidlikku hinge midagi kergemeelset?... Kas ei hakanud kõikuma osa põllumeeste juures need kuldaväärt talupoja traditsioonid — rauge-matu töövirkus, vähenõudlikkus isiklikus elus ja elu ehitamine tulevaste sugupõlvele paremale tulevikule! Heino Kudras teadis, et see oli siiski nii. Ent ta teadis ka, et

suur osa põllumeeskonnast jäi siiski truuks maale ja põlvest põlve pärandatud talupoja traditsioonidele. Ja ta uskus ühes nendega, et tähtsamaks põllumeest edasiviivaks teguriks jääb siiski põllumehe isik ja isiklik töö. Oma isikliku kordasaatmisvõimesse ta uskus aga vankumatult.

Vahepeal oli taevast kattunud pilvedega. Üksikud, harvad vihmapiisad langesid alla raskelt. Siis muutus sadu tihedamaks. Heino Kudras tõusis pingilt ja sammus tuppa. Ja ta usk enesesse ja põllumehe tulevikku oli sama kõikumatu kindel, nagu see' maa ta jalge all, mis neelas vihma ahneid ja jä-nuselt.

Hanno Kulmen.

Õö metsas.

*Mu üle mühisesid mustad puud.
Kõik taevast valgeid tähti täis. Ei kuud.
Õö müstikas astusin ahtaid teid:
ma olin öitsel, hoidsin hobuseid.
Neil igal oli kaelas vaskne kell —
metalli muusik, melankoolne, hell
kui kauge kutse helises mu ees..
Kas tempel peitub kaugel metsa sees,
Kust leiari kaua otsit jumalust?
Ei, ei. Mets ise hüügel-tempel ja
Vestaal ta sammasvõlvistikus ma.
Oi udu tümiaine hõbeseid!
Maast tõusid nad, ei varjand altariid.*

O. SÄREL.

Jakob Mändmets — maakirjanik.

„Midagi sääl üleval sinises õhumeres tõmbab sirgeid valgeid jooni. Vahast kuulub kiirelt mööduvate veelindude tiibade vurin. Teisel pool järve kaldal on talud. Säält jooksevad mööda veepinda meie juure hüüded ja karjakel-lade helid...“

Olemegi keset Mändmetsa kujutatud pilti. Ja vaatame sealt samasuguse rõõmuga ringi...

... Teiselpool järve kaldal on talud. Järve elab meie ees. Peakohal ja veepinna all taevastõlgavused, saarte kohal väriseb suve kuumus. Lihavad vesiroosid anevavad nuppudega vastu päikest ja nende vahel põikleivad ning sulpsuvad väledad kalad. Metsa rohelise varju alt tulevad noored tüdrukud ja astuvad paljaste, roosade jalgadega vette. Talud, seal on inimesed tööl ja aedade ääres kasvab põlvini rohi, õisi, õisi täis. Karjamaa värava taga vana mänd, väga vana, tugevad tumedad okskäed siruta-

tud üle hoonete. Kolm inimpõlve ta olnud valvur ja kohisenud. Ei märka, kuidas mööduvad päevad, kuud, aastad. Kodu: suvi, sügis, talv, taas kevad; lumi muutub urmseks ainsa päeva jook-sul ja midagi ei ole, mis peaks kinni kevadiste voogude tormamise. Seal sumiseb aed õite ja meelõhnade sajus, must muld hingab igavese päeva juttu. Ööd helendavas kastes, õhtud värsketete heinte lõhnus. Ja põllud voogavad raskepealises viljas, — selle keskel inimesed, rinnuni oma töös ja elurõõmus.

Läbi kõige selle puhub nagu aasta-sadade tuulehoog, igavene ja jääv. Vanaisa õpetab oma pojapojale:

„Häda sellele, kes maamulda põlgab, kes seda pühaks ei pea. Selle neab ta ära ja niisuguse õnnetu käsi ei käi hästi. Tal ei ole mingit kodu ja niikaua käib ta hälbides ringi, kuni mullale pal-ves hüüab: „Võta mind vastu.“

Umbes selliseist piltidest kirjutab

Mändmets. See on jõuline vaim, mis läbib ta toodangu. Mändmets on mitte ainult mõistusega, vaid ka südamega maa kirjanik. Tema elab maaga ja maa saab tema sule all ning tema raamatute lehekülgedel elavaks. Aga see kõik polegi mingi paatose või vaimustusega kirja pandud, see on õieti lihtne jutustus asjust nii, nagu need on. Kui nõutakse Jakob Mändmetsast paarisõnalist ja kiiret hinnangut, siis ei tule küll esimese hetkega meele midagi tabavamalt kui: lihtne, väga lihtne. Tema pisikesi jutukei lugedes unustad tööpoolest tihti, et loed: usud, et silme ees on pilt ja vaatled seda; ometi mitte mingi kirevavärviline ja kullatud raamis, aga selline, mis teistsugune ei võigi olla. Ja on see päris igapäevane harilik õuenurk või viljapõld, kuid nõnda meeldiv nagu oma kodu, mille küljes on mälestused. Mändmets ei taha teha oma kirjeldusi ilusaiks kokkuotsitud värvidega, vaid mõistetavaks saava, sõnus edasiantud eluga. Nii lihtne kui see ka on, aga suur on see. Mändmetsa piltide keskel saavad inimesed nagu rammusaks rõõmust ja elutahtest.

Vana, saja-aastane lubjapõletaja, kes nüüd elab kõigist mahajäetuna mõisa hobustekopliis maakoopas ja vaevalt jaksab jalga jala ette tõsta, — see on olnud jõumees kui karu, kes kandis ükski lubjahju kivilahmakaid, mida teised kolmekesi jaksasid teisele küljele veeretada; ja mehel, kes temaga julges jõudu katsuma minna, murdus juba esimese puudutuse korral jalaluu katki kahest kohast. Me usume kindlasti, et see oli jõumees, kuigi nüüd on vana ja jõuetu ega pole tal süüa toorest kartulitki. Omal ajal sai ta mõisast peksta sada kepihoopi nädalas.

Või seal on vana Tiit, kes ükski oma kätega teeb omale üles metsase ja mätase rabamaa. Kuidas ta oma haritava maalapi äärt nagu hammastega kihutab ja kangutab „küll raba poole, küll metsa poole!“ Ja möödaminejad ütlevad: „Ega ole teha midagi, elama hakkab teine väevõimuga.“ Olgugi vilets, aga see on oma kodu. Siis tuleb utus mõisnik ja leiab, et see paar tiinu ülesharitud maad keset metsa on väga sünnis taimeriaks. Saun lõhutakse ja Tiit lähleb vallakorda. Aga suuremgi tuleb ta ometi oma hüti ahervarre juurde.

Siin on inimeste elutahe otskui nälg. Jah siiski, tõsi on see, et vallatut, ülekäevat rõõmu leidub Mändmetsa teoseis

väga harva; isegi poisikeste kurniviskamine külavainul on tõsine töö, kus igaüks võtab oma ülesannet nagu mees. Pigem võib leida siin juttudes õige tihti rasketõsise, isegi nukra alatoon ja tege laste elud lõpevad liiaks tihti traagiliselt. Aga see nukrus pole kunagi mahasuruv, alistuv, elujõuetu; see on kui elumõistmine, elutõsidus ise. Kui neist mitmed panevadki käe iseenese külge, siis mitte kunagi elujõuetusest, vaid nad kui lämbuvad iseenese üleilgisse elutungi. Nad ei sure elutüdimusest, vaid elujänust. Või kui nad ei suregi, siis ei usu nad ka, et elavad, kui nad enam oma tööd ei saa teha.

Mändmets ei ole palju kõrvale kaldunud realismist. Ja kui ta seda on teinud, siis pole see talle eriti kasuks tulnud. Tema peaosas peitub just kirjeldavas pildistikus ja reaalsuse edasiantmises. Mis ta kirjutab talust, on võrdlematult ta oma kodu — kodu selle sõna suures mõttes. Aga see on ka iga luigija samasugune kodu. Võib olla, ei mõista lugeda ta jutte need, ega sealt midagi tajuda, kes pole ise omanud sellist kodu, näiteks linnas üleskasvanud. Ta ei seleta ega selgita, vaid ütleb enesestmõistetavat. Mändmetsa juures näeme, milline kunst on niiviisi öelda. Palju siis on meil neid, kelle raamatust tundeid värske heina lõhna, mida toob tuul koplilt, mis jääb rindu ega lahkugi sealt. Või usume me teistelt, kui need tulevad ütlemä, et parim jook maailmas on kasemahl ja see annab jõudu.

Mändmets on jälginud tõelise armastusega elu oma nooreea kodus ja vististi mitu korda on nullast hõõguvad lõhnad hoovanud ta kopsudesse. Kogu ta toodangu aluseks tundub olevat vahetu elumõistmine. Ta on osanud luua pilte, millest võib olla suurem osa vaatajaid midagi ei leia ja mõista nende varjatud sügavuses. Ta on jõudnud tungida lihtsate, loodusega seotud inimeste hinge ellu. On see raske või kerge? Võib olla polegi see nii väga raske, kui leida ja saada lugeda kõike enese sisemusest ning tundeist. Kindlasti on pidanud Mändmets sellelt ise palju läbi elama ja enesest leidma, nii see tundub. Nii otsene on kõik. Ta sündis ja kasvab keset seda, millest kirjutab — viljapuuadadesse peitunud taludega Saaremaa külas. Iga talu metsaga eraldunud üksisele nägematuks. Ainult hütüded haldajalulisel suviõhtul kostuvad ja laul külavainult laupäeva ning püha-

päeva õhtuti kuuvalge taeva all. Met-sade keskel Karu järv, selgeveeline ja saarerikas ning sama ilus kui Pühajärv.

Lihtsad, reaalsed, kuid elava hingega läbipõimitud kirjeldused on Mändmetsa toodangu alusmüüriks. Enamasti neis pole mingeid probleeme, on vaid jutustus. Ühte kaugeleulatavat on aga seal küll: kõik on nagu orgaanilises seoses kogu inimkonnaga, loodusega, ajaga, olnud ja tulevate põlvedega. Inimesed on siin küll egoistid, kuid elu peale; rahast võib väga ei hooli.

Mändmetsa võib nimetada süda me-ga realistik.

Eelpool on toodud õieti väga pealis-kaudne ja pinnapealne ülevaade Mändmetsast. Kuid loodetavasti on selles ta-batud natukene selle kirjaniku üldise-loomu. Mändmetsa toodang pole mitte väga väike ja üksikasjaline peatumine selle juures viiks pikale. Siiski võib siin märkida veel mõnda iseloomulikumat lähedamalt.

Nagu juba eelpool öeldud, tarvitab ta oma tööde aluseks seda temale iseloomu-likku hingega tajutud kirjelduslikku pilti. Sellejuures võib ta juures siiski märgata kahte peasuunda. Ühel puhul on talle see pilt, kirjeldus peasihiks ja ta maalib, maalib ning tõmbab jooni, et saada pilt täiuslikum; teisel puhul ta tarvitab sellist pildistikku dekoratsioo-niks, kõrvalehitusaineks. Viimaksmai-nitud viis ei anna igakord väga häid tulemusi. Kompositsiooniga ei jõua ta tihti iseenele kristalliliste kirjelduspil-tide kõrgusele. Tema varasem toodang rajaneb peamiselt esimesele alusele ja vististi tänu sellele oskusele on valmi-nud ta parimad saavutused. Aga kus ta esimese kui teise elemendi suudab küllaldase jõuga tasakaalu viia, seal lei-dub siiski imestamisväärset suurepära-seid tervikuid. Nii ta novellidekogus „Meri“, kus lugija ei jõua selgusele, kumb element annab siin rohkem. Ühes teises kogus — „Hiilid karil“ — langeb ta aga esimese elemendiga teise kasuks tasakaalust... liig kaugele välja. Ta harilikud motiivid on siin seatud liig de-koratsiooni kohale, et aidata elustada mingeid sümboliseid kujusid ja sama sümbolset mõttekäiku. Sellisena jää-vad aga ebamääraseks ja võõraks. See on siiski väike ja vähetähtis osa, mille juures ei peatu pikemalt.

Kirjutusstiilis on Mändmetsal väga palju omapärasust. Kuid see omapära-

sus ei tundu antud olevat mitte omapä-ratsemiseks, nagu see mõnegi kirjaniku juures ilmema kipub, vaid sellega an-nab ta paljule, mis muidu midagi ei ole, alles ta õige näo. Ja väga rahvalik on Mändmets; kuid see ei saagi olla teisiti, sest ta kirjutab rahvast. Ülirohkesti tarvitab ta murdevorme ja -õlunu oma kodukoha, Kärila murrakust. Samuti on ta võrdlused ja metafoorid rahvalikult elavad, lopsakad ning vererohked. Loo-dusepilte oskab ta mõnikord paari lau-sega müllusööbuvalt silme ette manada. Kas ei tundu selles aovalge lõõm: „Ta vaatas idasse, kus taevakaar verekarva punane oli. Näis, nagu lööksid säält igal silmapilgul määratumad verekarva leegid üles.“ Raske pimedus saab mõiste-tavaks, kui Mändmets ütleb: „Pilkane pimedus laskus vastu maapinda.“ Või näiteks võrdlus, kuidas tajub kaldal ist-uv poiss lainete laulu: „Tumedad, sü-gavad toonid mässusid ta ümber, peh-med nagu kõige pehmem sammal palu pinnal.“

Peaaegu alati käib tema jutustusega kaasas mõne sügavama inimliku motiivi väljatoomine. Need on, mis puudutavad sügavamaid, põhisemaid ja rahvapära-semaid iseloomu- ning eluavalduksi. Mändmetsa toodangus leidub eriliselt rohkesti ürgseid talupojatüüpe, tuge-vaid, sirgjoonelisi, paindumatuid loodus-inimesi. Siin peituvad meie rahva väär-tuslikumad, tugevamad iseloomu alus-toed. Selline talupoeg näeb kõigepealt oma elukohustusi. Talu, kodu peab ühte-lugu muutuma paremaks, täielisemaks, selle jaoks olgu lõpmatu hool ja armas-tus. Vana mees on täis südame- ja hin-gevalu, kui ta lapsed tahavad kodu maha jätta, sest lapsile on ta töötanudki. Nii-viisi poleks nagu kogu ta elutöö mingit väärtust ega otstarvet olnud. Säärased inimesed ei näe mitte elu ühe põlve jooksul, vaid tunnevad end edasielavat veel lapselastes.

Mainisin eelpool, et Mändmets oma toodangus ei sea üles kuigi palju probleeme. Või kuigi, siis pole ta mitte pea-rõhku asetanud neile. Aga see pole mitte täiesti õige. Iga ta pisima ja liht-sama jutugagi võivad seotud olla ülisuured probleemid. Need on kõik need-samad probleemid, mis kerkivad meie mõtteisse liikudes keset seda elu, millist kirjeldab Mändmets. Need probleemid on üle kitsaste aegade ulatuvad, üld-inimlised.

Jakob Mändmets oli iseloomult lihtne ja tagasihoidlik; samasugune on ka tema toodang. Võibolla, et sellepärast pole tal väga palju sõpru. Kuid need, kes on, on kindlad sõbrad. Ja usun, kui mõni, kes teda vähe tunneb, temaga lähedalt sõbrutseb, ta seda sõprust vististi ei kahetse.

Mändmets on kirjutanud lühijutte, novelle ja näidendeid. Laiaulatuslikumaid romaane pole talt ilmunud. Ta toodang on saanud tunnustuse, mis mitte paljule osaks ei lange: ta tööd antakse välja kogutud teostena, millest kolm annet juba ilmunud.

Mitutki Mändmetsa tööd lugedes tunned sealt vastu hõoguvat tõelist, omapärast suurust. Ja mõnigi kord on üles kerkinud mõte: meile on tõlgitud õige palju välismaa kirjandust, millel pole kuigi suurt väärtust. Kas on sellesse välismaa keele meilt tõlgitud ka näit. Mändmetsa? Muidugi mitte — ja ka teisigi mitte. See on juba kord nii, et väikerahva kirjanik väga raskesti pääseb rahvusvahelisse ilma. Aga seda enam peaks püütama, et selline mees oma koduski täit hindamist leiaks. Ka Mändmetsa puhul on põhjust seda meelde tuletada. Me mõndagi välismaalast

kaldume hindama lihtsalt sellepärast, et ta välismaalane on. Kas pole see ühtlasi iseenese alahindamine. Jakob Mändmets kindlasti väärib senisest suuremat ja laialdasemat tähelepanu.

Jakob Mändmets sündis 17. juulil 1871. a. Saaremaal, Kärla vallas, Pai külas, Suurepere talus. Öppis Kaarma seminaris ja oli selle järele kooliõpetajaks. Suurema osa oma eluajast töötas aga ajakirjanikuna. Suri Tallinnas 25. dets. 1930. a. Temalt on ilmunud järgmised raamatud: Ebajumal, Ema, Head inimesed, Hiilid karil, Hingekarjane Rõmer, Isa talus, Juhisaare kiriku kellamees, Katkiraiutud kaljas, Koduküla vainult, Kodumaa jutud, Koera süü, Kogutud teosed I, II ja III, Kosilane, Küla, Lepituse ingel, Läbi rädi, Maa jõud, Meri, Mikk Kivi, Neli päeva (Met-savahi majas), Patune naine, Pilpad, Rasked patud, Saatuse tujud, Sala süüdlane, Talgud, Tont, Tulesse, Vana käskiri, Viirastused, Öitseliste jutud. Mitmed neist, ilmunud üksikraamatuna, on hiljem ilmunud kogudes või kogutud teostes. Peale nende on veel mitmeid lühemaid jutte siin-seal ajakirjades, ajalehtes ja ajalehe lisades.

Sergius Russ.

Kirjanduslik rindvaade.

August Mäik. Vaese mehe ututall. Komöödia neljas vaatuses. Eesti Haridusliidu kirjastus, 1932.

See näidend sai mõeldud aastal E. Haridusliidu poolt korraldatud näidendite võistluse teise auhinna. Kui rahvalik lavateos, mis ei seagi üles suuri kirjandus-kunstilisi nõudeid, väärrib „Vaese mehe ututall“ küll kindla koha meie tüübilisemate sellekujuliste raamatute keskel. Kuigi siin esineb kohatigi juba rahvale tüütavaks saanud mikumärdimist, on see siiski kaunis korrektne. Ja pealegi võib iga lavastaja liialdatud kohti enim kärpida kui lisada. Sisun on positiivse tendentsiga, kuid natukene liialt kulunud ainekukiga. Meil on juba lugematuid kordi käsitatud seda, kuidas käest ära läinud koolitatud lapsed talu võlgadesse viivad ja siis uuesti oma ümberpöörmisega ta sealt välja aitavad või seueks vähemasti lootusi annavad. Mälgul on see siiski lähivõrd võrdlemisi elavalt ja huvikõitvalt. Moratooriumi ja teised sarnased jutud oleksid siis küll omal kohal olnud, kui need oleks etend üks või kaks korda, aga ilgse korrutamise puhul annavad sellegale loodetud mõju saavutamisele hoopis vastupidise tulemus. Needsamad jutud ka mujal Mälgu viimaseaja sulesünitustis kipuvad võtma tüütava võhikliku jutu maotuse.

„Vaese mehe ututall“ oma lavasendeldise lihtsuse ja tegelaste vähesuse pärast on maal kergesti lavastatav.

A. H. Hanko. Roald Amundsen, Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, 1932. Hind. Kr. 1.50.—

Suurest kangelasest ja kuulsast polaarmaade avastajast ning uurijast kokkuvõtlik ning ülevaatlik toos. Samavõrra kui tunneme ja õpime siit raamatust Amundseni tundma teadlasena-avastajana, samavõrra õpime teda ta elu- ja tööloost tundma ka suure inimesena. Äärmine õiglusearmatus, ausus, taktitunne, mehisus, julgus, surmakartmatus on koondunud sesse vahvasse norra pojasse. Mäletame vististi veel kõiki ta hukatumist mõne aasta eest. Tötates appi oma polaarjässi hädasolevale venelasele Icenukiga, kadus Amundsen jäljetult. Nii ta surmasõitki kujunes triumfiooduks, kuigi kahjaks viimseks. Terve maailm leinas seda suurt meest.

Käesoleva raamatuga ei saa siiski mitte kõigiti rahul olla. See on ilmunud sõltidse kirjastuse biograafiliste väljaannete (Suurmeeste elulugude) seerias, — esimene käesoleva aasta number — sellisena ikka eeljoones mõeldud noorsoole, õppivale generatsioonile. Ei peaks niiviisi tähtis olema mitte ükski, kas kõik kumpevad ja aastaarvud on täpselt omal kohal, vaid tähtsad on ka raamatu muud voorused. Kui noorsooraamat jätab ta mõndagi soovida. Esineb kompositsioonilisi segipaikamisi, mis kipuvad viima järje käest, samuti ebaloogilist lausust, sõnaeksitust ja -vigu. S. R.

Aia pink.

Suvisel ajal, kui loas umbne, on väga mugav ja mõnus istuda õhtul pärast rasket päevatööd maja ees või aias asuvale pingile.

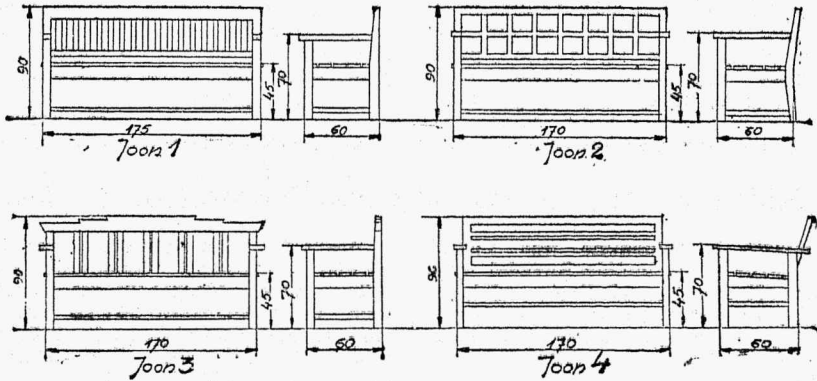
Aia pink peab olema otstarbekohane ja ilus, ta peab sobima suvisesse iluküllasesse loodusesse.

Joonistel näidatud pingid on konstruktioonilt ja vormilt lihtsad, kuid ilusad, ja mis peasi, neid on võimalik valmistada kodus igal ühel, kel vähegi tahtmist ja püsivust, ka puudulikkude tööriistadega.

ga tappide abil. Pingi alumised põik-tükid, mõõtudes: $4 \times 3,5$ sm. on tapitud jalgade vahele. Sidepuu, mõõt: 3×4 sm. on tapitud pingi alumiste põiktükide keskkoha. Käsipuud, mõõtudes: $6 \times 3,5$ sm. on tappidega kinnitatud pingi esimese ja tagumise jala külge.

Joon. 2 näidatud pingi osade mõõdud, väljaarvatud seljatagune ja käsipuud, on sarnased joon. 1 näidatud pingi osade mõõtudega.

Seljataguse ülemise puu laius, joon. nr. 2 näidatud pingil on 6 sm. ja on ta-

Joon. 1 näidatud pinki võib valmistada küuse- ehk männipuust ja värvida õlivärviga. Pink on 175 sm. pikk, 60 sm. sügav, iste kõrgus 45 sm. Raiepuu kõrgus 70 sm. Pingi võib teha soovi korral pikema ehk lühema. Pingi jalad on kandilised ja saetud välja 6,5 sm. paksusest lauast. Puhasmõõt 6×6 sm. Tagumiste jalgade eestküljed alates istme pealt on hõõveldatud libamisi maha 3,2 sm. peale. Seljataguse ülemine puu, mis saetud välja 5 sm. paksusest lauast ja mille laius 10 sm., on tapitud jalgade vahele ja hõõveldatud jalgadega tasa. Seljataguse alumine puu, mõõtudes: 4×4 sm. on tapitud jalgade vahele tasaselt jalgade eestkülgedega. Seljataguse püst-pulgad, mõõtudes: $5 \times 2,5$ sm. on tapitud otsapidi diagonaalselt 0,5 sm seljataguse ülemisesse ja alumisesse puusse. Istme lauad, mõõtudes: $11 \times 2,5$ sm. on kinnitatud pingi sarjade külge nelja 5 sm. pikuse puukruviga, või nelja 7,5 sm. pikuse naelaga. Pingi sarjad, mõõtu-des: $9 \times 3,5$ sm. on ühendatud jalgade-

pitud jalgade vahele, tasaselt jalgade eestkülgedega. Seljataguse alumine puu, mõõtudes: 4×4 sm. on tapitud jalgade vahele, tasaselt jalgade eestkülgedega. Seljataguse põik-pulk ja ka püsti-pulgad, mõõtudes 4×3 sm. on omavahel ühendatud tappidega pool poole peale ja tapitud jalgade kui ka seljataguse ülemisesse ja alumisesse puusse, tasaselt viimastega. Käsipuud, mõõtudes: eest 9 sm. lai, tagant 6 sm., paksus 3 sm. Käsipuul laius sulab, käsipuul ühenduse kohal tagumise jalaga pikkamisi kokku ja on tappidega kinnitatud pingi esimese ja tagumise jala külge.

Joon. 3 näidatud pingi osade mõõdud, väljaarvatud seljatagune ja käsipuud, on sarnased joon. 1 näidatud pingi osade mõõtudega.

Seljataguse ülemine puu, mis saetud välja 5 sm. paksusest lauast ja mille laius 12 sm., on kinnitatud tappidega tagumiste jalgade otsa. Seljataguse püst-pulgad, mõõtudes: $5 \times 2,5$ sm. on tapitud otsapidi, diagonaalselt 1 sm.

seljataguse ülemisesse puusse ja istme tagumisesse lauda.

Käsipuu, mõõtuks: eest 12 sm. lai, tagumise jala kohal 6 sm., paksus 3,5 sm. Käsipuud on kinnitatud tappidega pingi esimese ja tagumise jala külge.

Joon. 4 näidatud pink erineb eelmistest tunduvalt. Pingi iste ja käsipuud omavad 3 sm. kallaku tahapoole, s. t. pingi iste ja käsipuud on tagant 3 sm. madalamad kui eest. Pingi seljatagune on asetatud 15 sm. võrra püstloodist tahapoole längu. Seljataguse ja istme kallaku võimaldavad õige mugavat istumist ja selle tõttu see pink on eriti sobiv puhkamiseks. Pingi jala läbilõige on pikergune, mõõtudega $7 \times 4,5$ sm. ja pingi jalad on saetud välja 5 sm. paksusest lauast. Pingi käsipuu on 78 sm. pikk, 10 sm. lai ja 3 sm. paks, tappidega kinnitatud jalgade otsa. Pingi sarjade, põikpuude, sidepuu mõõ-

dud on sarnased, nagu eelmiste pinkide vastavate osade mõõdud. Joon. 4 näidatud pingi seljatagune valmistatakse eraldi, ja pärast, kui pingi alumine osa koos, asetatakse omale kohale, ja kinnitatakse alumise osa külge puukruvide või naeltega.

Pingi seljataguse raami puude mõõdud on: 6 sm. laiad ja 4,5 sm. paksud, ühendatud omavahel sirgete läbitappidega. Keskmise täitepuu laius 8 sm., paksus 3 sm. Kahe kitsa täitepuu laius on 4 sm., paksus 3 sm. Täitepuud on tapitud seljataguse raami otsapuudesse, tasaselt viimase eestküljega.

Kõige sobivam on aiapink värvida valgeks ehk kreemiks, selleks tarvita tagu tinavalge ehk litopooni õlivärvi. Kreemi värvi saamiseks segatagu valge õlivärvile terra di siennat ehk kuld ookrit juurde.

H. Velberg.

Nüüd on kohasem aeg mesila asutamiseks.

Mesilaste muretsemine uue mesila asutamiseks võib sündida kevadel ühes taruga või suvel pereheitmise ajal.

Nüüd, kus läheneb mesilaste pereheitmine, kasutatagu maanoored seda kui odavamat viisi uue mesila asutamiseks.

Enne on aga tarvis taru, kuhu pereheitmisel saadud sülemit asetada. Kahjuks ei ole nüüd taru tegemiseks enam aega — neid võime teha talvekuudel, kui meil rohkem aega. Käesoleval suvel võib mesila asutamisega siiski algust teha, kui katsuda ostu teel omandada soovivat taru.

Algajale mesinikule teeb erilist raskust kohase tarutüübi leidmine.

Meie ilmastikus on kõige kohasemad tarutüübid: 1) Eesti taru*), 2) Tartu taru ja 3) mesinik J. Soo poolt tarvitu-sele võetud tarutüüp.***) Kui taru olemas, siis on mesila asutamine kerge. Tuleb minna mõne tuttava mesiniku juurde, temaga sülema saamise asjus läbirääkida, kellelt pereheitmise ajal võib saada odavalt mesilaste pere.

Kõige kohasem aeg mesilaste pereostmiseks on juuni kuu, siis annab see vere veel samal suvel saaki.

Mesilaste kohaletoimetamiseks tuleb algajal pakk-kasti laudadest kokku lüüa umbes $40 \times 25 \times 25$ sm. suurune kast, mille kaanesse 25×20 sm. suurune tiheda traatvõrguga kaetud avaus teha (hingamiseks). Kasti sisemised seinad jäägu hõõveldamata.

Valmistatud kast tuleb enne sülemit ehk pereheitmist mesilasse viia, kust on võimalik saada mesilaspere. Kodus tuleb taru korda seada, kunstkärge teha, milleks igapäevase asjatundlik mesinik lahkest nõu annab.

Kasti asetatud sülem tuleb ettevaatlikult tuua uude asukohta ja asjatundja nõu või abiga uude tarru ajada.

Sellest ühest ostetud perest on küllalt, et saada tulevikus suure mesila omanikuks. Järgmisel aastal annab see pere jälle sülemeid ja nii läheb mesila järk-järgult ikka suuremaks ilma erilise kuluta.

Üldiselt oleks soovivat igal algajal vältida mesilaste pidamise eelkursus läbi teha kas kuskil suvekursusel või mõne asjatundja mesiniku juures. Hiljem, kui algus käes, saab väga keregi ennakust täiendada käsiraamatute abil.***)

*) Saadaval Eesti Ailandus-Mesindus Keskseltsist Tallinn, Suur Karja t. 10-2 à 18—20 krooni.

**) Saadaval Tallinna Pedagoogiumist Vene tän., à 18 krooni.

***) K. Mäekala. Tegelikud tööd mesilas. III trükk.

Noored, käd külge, — hiljem leiate, kui armas on nende väikeste koduloomakestega töötada.

Kui tänavu mesilat ei saa asutada vastava taru puudusel, siis katsuge vähemalt tutvuneda mesilaste elu ja oluga.

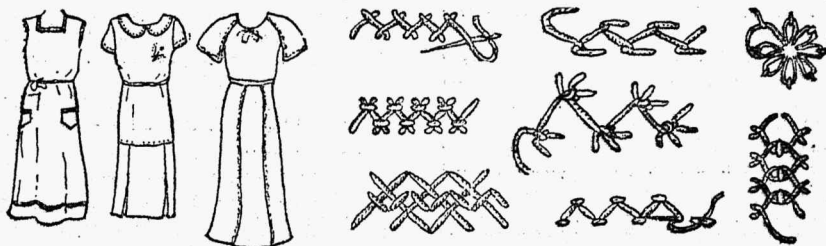
Eeloleval talvel valmistage ise tarusid, mille kohta „Maanoored” asjatundjate sulest täielikku õpetust annavad.

Endel Lamp,
Vändra Majandusgümnaasiumi
aianduse õpetaja.

Mõnda suve kleitidest.

Suvi, soojade päikesepaisteliste ilmadega, seisab juba lävel. Selleks ajaks vajame jälle uusi ja ilusaid kleite. Vabrikud on valmistanud küll kirevaid kangaid, kuid tänavuse moe juures kantakse ka palju ühevärvilist riiet. Mitmesugused ühevärvilised siidid ja lina-sed riided on jällegi moes. Just lina-sed kangad on ilusad ja omavad pestes kauni läike. Niisuguste kleitide valmistamisel võib julgesti soovitada kodus linast riiet, mis hästi puhtaks plee-

kandusega on meeldiv ja jätab korraliku mulje. Rõivastuse juures ei tohi jääda kahe silma vahele otstarbekohasus. Ei ole raske inimese riietusele pilku heites öelda kuivõrd ta kandja on praktiline, kuivõrd ilutseja. On lihtsalt kergemeelne kanda suvel kalleid kleite. Pole ka mugav alluda liialt moe tujudele, mis rõhutab pikka seelikut ja teeb raskeks liikumise. Mida vabamad endi riietuses, seda enam olem terved ja rõõmsad.

gitud. Pleegitud linase kleidi juures pole karta, et pesu ta värvi muudab, vaid ta muutub pestes aina ilusamaks.

Uut leiab mood uute materjalide, uute lõike vormide ja uute ilustusmustrite varal. Kord on moes crêpe de chine, kaša, trikoo jne. Kord moevärviks punane, hall, valge, kord heledad ja mahedad toonid, kord raskelt tumedad. Nii on ka tänavu vabrikud lasknud turule mitmesugustes värvides riideid. Kunagi ei tekita aga sobiva kleidiriide värvi valimine nii palju raskusi, kui otstarbekohase riide materjaali leidmine.

Hele suvekleit puuvillasest või lina-sest riidest värvilise kaunistuse või ti-

Kui panna pühapäeva hommikul kallist materjaalist uus kleit selga, mis hästi pesemist ei kannata, siis peab kogu päeva olema piinlikult ettevaatlik, et riie mingisugust viga ei saaks. Nii on kogu päev meile piinaks. Ainult riietele mõelda on igav. Mitte küllalt ettevaatlik olles on aga kleit peatseft plekitud ja rikutud.

Praktiline ja odav kleit on kaunis, kui teda endale sobivalt mõistetakse õmmelda ja maitsekalt kaunistatakse. Joonistel on näidatud heledaid kleite värviliste tikandustega.

Niisuguseid kleite võib julgesti kodussest lina-sest riidest õmmelda.

F. Uim.

Rohkem tähelepanu marjadele ja nende toorelt hoidmisele.

Armas aeg on noortele marjul käimine. Metsa- ja aiamarjad valminult sisaldavad Rootsi prof. G. F. Göthlini uurimustel tublisti vitamiine, mis eriti noortele vajalikud ja kasulikud. Näiteks sisaldavad valminud soomurakad samapalju vitamiine, kui apelsiinid. Vaarikad, punasedsõstrad ja maasikad sisaldavad küll veidi vähem, kuid siiski suurel määral. Suvel peaks hästi palju marju toorelt söödama järeltoiduks ja salatiks vähese suhkruga või mõne maitseaine lisandiga. Marjad lastagu hästi valmida varreotsas. Mittevalminud marjade vitamiini sisaldus on väiksem. Tooreid valminud marju võib ka talveks hoida kas täiesti suhkruta ehk vähese suhkruga tervelt, putrudena või mooside mahladena. Allpool mõned tooreste marjade hoidmise juhised.

Soomurakad vees.

Täiesti valminud hästi puhtad marjad pannakse pudelitesse kaelast saadik. Keedetud ja jahtunud või keetmata allika vett valatakse peale, et marjad kaetud on. Pudelid korgitakse uute korkidega, ja vaigutatakse kinni, hoitakse heas külmas keldris, või liivmaasse kaevatult põõsa all umbes $\frac{1}{2}$ meetri sügavusel. Tarvitades lisatakse maitse järgi suhkrut ja süüakse koore ehk piimaga.

Toored murakad mahlana.

On murakad liiga küpsed ja katkised, siis korjatakse nende hulgast tervemad välja ja katkised surutakse puunuiaga puruks. Pudru hulka lisatakse $1\frac{1}{2}$ gr. iga marja kilogr. kohta bensoehapu natriumi (mis ühe teelusika täies vees hästi ära sulatatakse). Hõõrutakse puulusikaga hästi segi pudruga ja aetakse läbi sõela nii, et seemned pudrusse ei läheks. Läbisõela aetud moos täide-

takse purkidesse, kuhu pannakse enne terveid marju nii palju, et moos täiesti neid kataks. Moosi võib ka ilma marjadeta purkidesse täita. Peale valatakse 1 cm paksune kord parafiini ja seotakse pealt pergamentiga kinni. Suhkurt lisatakse tarvitamise puhul.

Teine alalhoiu viis.

Mahl saadakse, kui eelpool nimetatud puder aetakse läbi linase koti, või riide. Mahl pannakse laia suuga pudelitesse, poolest saadik ja lisatakse terveid marju niipalju juurde, et pudel täitub kaelani. Peale valatakse parafiin ja seotakse pealt pergamenti või tsellofaaniga. Kõiki eelpool nimetatuid tarvitatakse toorelt koore või piimaga süües või putrude juurde. Hoiuruum peaks kaunis jahe ja kuiv olema.

Toored rabarberid pudelites.

Rabarberid tuleks korjata talveks enne jaanipäeva. Vees võib neid samuti hoida, kui murakaid. Rabarberid ei koorita, pestakse vaid puhtaks ja hoitakse alal $1\frac{1}{2}$ sm. pikusteks tükkideks lõigatuna pudelites.

Rabarberi toorest moosist oli mineval aastal Põllumehes nr. 12 — 1932 pikemalt kirjutatud.

Rabarberi toores mahl.

Rabarberi puhtad tükkid aetakse läbi liha masina või marja pressi, või tambitakse puunuiaga puruks. Lastakse paar päeva aidas või keldris seista, aetakse läbi linase riide ja lastakse käia marlega kaetud nõus kaks nädalat. Peale kogub hallituse kord, mis ära võetakse. Veel kord läbi riide aetuna täidetakse selge mahl pudelitesse ja vaigutatakse pudelid kinni. Mahla tarvitatakse jookideks ja toitude juurde sidroni mahla asemel.

Taluhoonete värvimise kursus

peetakse 18.—20. juunil Jäneda Põllutöökeskkooli juures. Kursusel käsitatakse teoreetiliselt ja praktiliselt talu hoonete värvimist õli-, mineraal-, soome-rootsi-, liimi-, toorekaseiini- ja lubjavärvidega.

Osavõtmine kursustest ja korter on tasuta. Ülespidamist on võimalik saada õpilasuuringu köögist 55 senti päev. Ühes tulevad võtta tööriided.

Kursustel õpetavad Põllutöökoja kodukaunistamise nõuandja H. Velberg ja Jäneda Põllutöökeskkooli õppejõud. Kursuse algus on pühapäeval, 18. juunil kell 12 päeval Jäneda Põllutöökeskkooli juures.

Kursustest osavõtta soovijaid palutakse kohe ülsanda Jäneda Põllutöökeskkooli juhatajale, aadr.: Jäneda, telef. Aegviidu 2-a.

Eesti Põllumeeste Keskseits

Vaivere maanoorte ringi liikmed juurvilja harimise võistlusei.

Maanoorte ringide liikmete tööde hindamisest.

Taimekasvatuse tööd tulevad suvel vähemalt kaks korda hinnata. Autasusid tuleb aegsasti hankida.

Noorte töö ja tegevus mitmesuguste majandusliikude ettevõtete korraldamise alal õnnestub seda paremini, mida otstarbekohasemalt ja õiglasemalt on korraldatud ja läbiviidud

võistluspõhimõte

tööde juures. Ilma võistluseta ja noorte tööde hindamiseta ei anna sageli algatatud töö ja ettevõtte noorteringide töökavas loodetud tulemusi, sest võistlus on siin ergutava vahendina, mis annab jõudu ja vaimustust noortele edaspidiseks tööks ja ettevõtete jätkamiseks.

Kuna noored

teevad oma tööd vabal ajal,

siis on seda enam tarvilik nende töö hindamine ja tunnustamine ning kohalikud majanduslikud organisatsioonid ja asutused ei tohiks loobuda ergutuseks väikese toetuse määramisest, mida auhindadeks noortele välja jagatakse.

Noorte tööde eest auhindade andmiseks tuleb

hinnata nende tööd

ja tegevust: taimekasvatuse alal 100 punkti alusel:

1) Maaharimises ja väetamises, mille eest antakse kõrgem punktide arv 10, sellest 5 punkti maaharimisele ja 5 punkti väetamisele. Hindamisel tuleb tähelepanu juhtida

maa iseloomule, harimisele ja väetisainete otstarbekohasele ning õigele kasutamisele.

2) Kultuuride külvi ja istutustööde eest antakse kõrgem määr 10 punkti, sealjuures ei või hindamisel mitte unustada otstarbekohasuse nõuet.

3) Hoolitsemine kasvuajal hinnatakse kõrgeim 30 punkti. Hoolitsemistööde eest — a) harvendus, b) umbrohust puhastus ja c) maakohendamisel ja kastmisel tuleb arvestada maa iseloomuga. d) Taimehaiguste ja kahjurite esinemisel tuleb arvesse võtta kahjurite esinemise rohkust ja kaitseabinõude tarvitamist. Neile neljale, a, b, c ja d eri töөрühmale antakse igale kõrgeim 7 punkti. Ülejäänud 2 punkti lisatakse juurde eriti hästi õnnestunud hoolitsemisvõtetele. Kui kahjurid või haigused on hävitanud taimi ning nende vastu ei ole kasutatud mingisuguseid tõrje vahendeid, ei või anda üle 22 punkti muude tööde eest. Tõrjevahendite kasutamisel tuleb anda punkte nende otstarbekohasuse ja tõrjetulemuste vastavalt. 4) Taimede kasvamisel saadud üldmuljet hinnatakse kõrgeimana 20 punkti. Nende nelja eritöөрühma õiglase hindamine on raskem ja aeganõudvam ülesanne kuna teised asjaolud, mida veel arvesse võetakse auhinna määramisel: 5) Näitusel esinemine 5 punkti, 6) saak ja ettevõtja tulu 10 punkti, 7) ülesmärkimised ja tähenduste raamat 15 punkti, suudetakse palju vähema ajakuluga korda saata.

'Oiglaseks hindamise korraldamiseks tuleb ringiliikmete põlde kohapeal vähemalt

kaks korda suvejooksul hinnata,

millist esimene hindamine oleks külvi-tööde järele taimede harvenduse ajal (juuni kuus) kuna teine taimekasvu teisel poolel sügis-suvel enne koristamist.

Esimest hindamist võiks teha ringi-juht üksinda, kuna aga teise hindamise aja tarvis, millal juhitakse peatähelepanu üldmuljele, tuleb moodustada

hindamiskomisjon,

millesse kuuluksid: 1) ringi juht, 2) juhatuse poolt määratud vanem asjatundja ja 3) üldkoosolekul valitud ringi liige. Hindamise komisjon võiks olla ka suurem, kuid siis on töö raskendatud kuna hindamisel jäägu nõudeks, et samad hindamise komisjoni liikmed hindaksid kõikide ringiliikmete tööd ja ettevõtteid.

Hindamise lihtsustamiseks võib korraldada tegevust ka nii, et ringi juht ja paar valitud hindajat ringi liiget teostavad eelhindamist ning kõrvaldavad

lõpuvõistlusest nõrgemad liikmed. Lõpuvõistlust hindaksid laendatud hindamiskomisjoni liikmed. Niisugune hindamismoodus äratub küll enam tähelepanu ja vaimustab ringi liikmeid ja nende vanemaid aga selle läbiviimine on tülikam ning mõeldud on see vaid seal, kus on võistlejate pere suur.

Peale lõpulist hindamist saavad noored vastavalt oma teenetele

autasud

tehtud töö eest.

Auhindu võib jagada:

100—90 punkti	I auhind
90—75 " "	II " "
75—50 " "	III " "
50— " "	lisa auhinnad.

Autasudeks oleks väga soodne anda tööriistu, kutselist kirjandust, marja- ja ilu-põõsaid, viljapuid, maasika-, mitmeaastaste lillede taimi, noori tõukanu ja -kukki, jäneseid, vaba pileet järgmisel aastal õppereisile j. m.

Kuna autasude hankimine ja korraldamine nõuab aega, siis tuleb aegsasti otsida võimalusi ja abinõusid nende leidmiseks.

End. Vint.

Maanoored võistlemas.

„Maanoored“ nr. 3 ilmunud ristsõnade „Lehm“ lahendus.

Vasakult paremale: 1. siil, 3. aku, 5. hooratas, 10-a. lutsern, 15. ehitus, 16. lehm, 17. ees, 18. keetma, 20. Kunda, 21. üha, 22. Raul, 24. uus, 25. roomad, 28. vana, 30. osamaks, 34. 38. pihid, 39. kaabel, 40. õli, 41. isa, 42. riic, 43. oli, 44. Neva.

Ülalt alla: 1. seen, 2. Ilmar, 3. ase, 4. kes, 5. heal, 6. oh, 7. oinas, 8. aun, 9. S.O.S., 10. ilus, 11. teoori, 12. noh, 13. hernes, 14. ataak, 19. mu, 21. üdi, 23. kas, 26. mede, 27. agar, 28. Vahi, 29. ahi, 30. oda, 31. aher, 32. mu- lin, 33. Kalevipoeg, 35. vili, 38. „Põllu- mees“.

„MAANOORED“ NR. 4 ILMUNUD ÜLESANNETE LAHENDUSED.

Kummaline perekond.

Perekonnas oli seitse inimest: vana- isa, vanaema, poeg, pojanaine ja nende 3 last — 2 tüdart ja 1 poeg.

Õieti lahendasid: J. Vernik (Restu), R. Kiudorf (Räpina-Linte), A. Pauts (Kõljala ptk.), L. Loorberg (Raasiku), A. Aders (Kallmäe), H. Kõomägi (Taheva), E. Kõrve (Roela, Tartum.), M. Meinvald (Riisipere), A. Kumm (H.-Kabala) ja A. Roba (Kädva).

Kas tunnete kodumaad.

Väina nimetus:	Soela.
Alev Virumaal:	Avinurme.
Alev Järvamaal:	Ambla.
Sadam Läänemaal:	Rohuküla.
Kirik saartel:	Emmaste.
Vald saartel:	Maasi.
Saare nimetus:	Abruka.
Riigimõis Võrumaal:	Antsla.

Esimesed tähed ülalt alla lugedes annavad sõna „Saaremaa“.

Õieti lahendasid: A. Roba (Kädva), J. Vernik (Restu), R. Kiudorf (Räpina-Linte), A. Pauts (Kõljala ptk.), L. Loorberg (Raasiku), J. Topmann (Märjamaa), A. Rüütelmann (Pihtla), A. Kõomägi (Taheva), M. Meinvald (Riisipere) ja H. Kruus (Ehamaa).

Arvamisülesanne.

Mütsikaupmees sai kahju 5 krooni. Õieti lahendasid: J. Vernik (Restu), A. Roba (Kädva), A. Aders (Kallemäe, Saarem.), A. Rüütelmann (Pihtla) ja H. Kruus (Ehamaa).

Ristsõnad „Kukk“.

Vasakult paremale: 1. pisarad, 5. ei, 6. usk, 9. saak, 11. U.S.A., 12. null, 13. ike, 14. kava, 16. siil, 18. daamide, 21. seeni, 22. saadik, 23. kanna (sigala), 24. sügis, 26. hoolsal,

27. et, 30. jahune, 31. siga, 32. iva, 37. uks, 39. au, 40. unes, 42. oi.

Ülalt alla: 2. ilus, 3. re, 4. ai, 7. saunik, 8. kasukas, 10. kalevid, 15. aias, 17. laenama, 19. me, 20. inetud, 26. Hagudi, 28. teoline, 29. toas, 32. isa, 33. vihasadu, 34. „Agu“, 35. Anu, 36. Eka, 38. susi, 41. saune.

Õieti lahendasid: J. Vernik (Restu), A. Roba (Kädva), R. Kiudorf (Räpina-Linte), A. Sirel (Laius-Tähkvere), M. Meinvald (Riisipere), H. Kruus (Ehamaa), A. Kumm (H.-Käbala), L. Loorberg (Raasiku), J. Topmann (Märjamaa) ja H. Kõomägi (Saheva).

Meie maanoorte töö.

Kaarepere mnr. otsustas 20. apr. peakoosolekul tegutseda suvel astmelise töökava alusel köögiviljade, sordikartulite ja marjapõõsaste kasvatamise alal. Juht Reinson, esimees J. Pank.

Meedia mnr. peakoosolekul 28. apr. valiti ringi esimeheks E. Priske, liikmed N. Vanem ja J. Martinson.

Seliste mnr. jätkab tegevust tänavu suvel kuendat aastat. Talvel oli tegevus referaatide ja kirjandusõhtutega, suvel igal üksiklikemel tegelikud tööd ja ülesanded oma kodutalus. Korraldatakse traditsiooniliseks saanud lüpsi ja juurvilja harimise võistlused meistri nime peale rändauhindadega. Mõõdunud aastal korraldati ka pikemaid kursusi üksikute aladel ning esimene maanoorte päev ümbruskonnas. Juht A. Murd. Juhatus K. Jürgens, K. Idvanne ja S. Sits.

Kesavälja mnr. „herne päev“, mille eesmärgiks oli hernepropaganda ümbruskonnale, õnnestus väga hästi. Päeva kavatsid rida noori 10—15 min. kõnedes herne sortidest, kasvatusest ja tähtsusest ning peale selle võisid kõik kuulajad ja koosolijad kinnitada keha hernest valmistatud 9 liiki roaga kaunistatud laua juures.

Saaremaa maanoorte kevadpäev Kõljalas.

Taevaminemise pühal, 25. mail peeti Kõljala põllutöökooli juures üle-saaremaalist noorte kevadpäeva, millest vihmasele ilmale ja porisele teele vaatamata elavalt osa võeti. Samal päeval

oli kavatsatud ära pidada ülemaaline noorte kongress, kuna aga eelnimetatud põhjustel osa ringide esindajaid puudus, siis otsustati kongress ära pidada sügisel ühiselt põllutöö näitusega.

Kevadpäeva juhatajateks valiti maatulunduskonsulent E. Martin ja Laur ja kirjatöimetajateks noorte juhtivad tegelased Oskar Kolk ja A. Veegen.

Pikema kõnega esines põllutöökoja nõuandetalituse juhataja agr. K. Liidemann maavaimust ja traditsioonidest, milles ta käsitas põllumehe ilmavaatelisti küsimusi seoses C. R. Jakobsoni vaimuga ja põllumeeste poolt põlvestpõlve kantud traditsioonide ning elutundmisega.

Teisena kõneles Eesti Põllumeeste Keskseltsi sekretär agr. Arthur Eckbaum noorte osast ühistegevuses, kus juures kõneleja selgitas ühistegevuse kasvatuslikku tähtsust, nii ühiskondliku- ja enesekasvatuse, kui ka solidaarsustunnete, enesarendamise ning tahtekasvatuse seisukohalt, ühtlasi andes juhiseid, kuidas noored end ühistööle ettevalmistaksid.

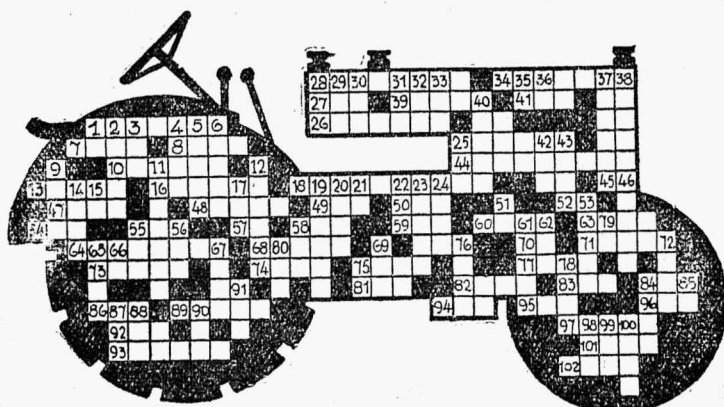
Kõljala põllutöökool agr. Häideski juhtimisel on kujunenud Saare noorte „Mekkaks“, kuhu ikka jälle kokku tallakse.

Maanoorte liikumise töös sammuvad Saaremaa noored esirinnas. Ka kevadpäev kujunes ilusaks ja meeldivaks noorte tööinnu ning tegevusihale väljenduseks. Iga liikumine, mis elujõuline tahab olla, vajab juhte. Saaremaa noortel on neid.

Ristsõna „Traktor“

Vasakult paremale: 1. Hobust asendav tööabinõu põllumajanduses. 7. Tulirelva tappev osa. 8. Hüüd. 10. Söödapeedi sort. 13. Eestipärane naise nimi. 16. Mehe nimi omastavas käändes. 18. Hea omadus. 25. Vilunud. 26. Lehma häält tegema. 27. Kodulind, kellest saab head praadi. 28. Parim rukki sort. 34. Kartuli sort. 39. Näljaste hüüd. 41. Hea tahe. 44. Alev Tartumaal. 45. Asesõna. 47. Tõendus kusagil viibimisest. 48. Jõgi Venemaal. 49. Üks taime paljundusabinõudest. 50. Suur laeva meister. 52. Hüüd. 54. Eestipärane naise nimi. 55. Üks vanemaist. 57. Eitus piibli keeles. 58. Mehe nimi. 59. Püha tuli. 0. Hädatarvilisem el-

Lambi vari. 14. Kena. 15. Naise nimi. 17. Kaela ehe. 19. Midagi valmistama. 20. Iste. 21. Ei, murdes. 22. Naise nimi. 23. Vere soon. 24. Kasvab maast. 25. Sugulane. 28. Toitainet. 29. Naise nimi. 30. Tõendus. 31. Uudismaa harimisviis. 32. Mehe nimi piiblist. 33. Tea, murdes. 35. Eitus. 36. Tõendus millegi olemasolust. 37. Üks rahva olemise tunnuseid. 38. Naise nimi. 40. Tarvilik inimese omadus. 42. Lamba hüüdnimi. 43. Talvine sõiduriist. 46. Kaartide kogu, ka riide nimi. 51. Hüüd. 53. Põnev silmapilk. 55. Hele. 56. Ema asemik lapse toitmisel. 58. Koht. 61. Katuse tugi. 62. Tahtmine. 65. Appihüüd. 66. Valgus. 67. Toetuspind. 69.

tisvahend looduses. 63. Naise nimi. 64. Suurem saar Eestis. 68. Koduloom, ka lolluse sümbol. 70. Üllatus. 71. Vana eestlaste jumal. 73. Lugulaul. 74. Supp. 75. Kodulind eksportkaubatootaja. 77. Kosutab haigeid ja terveid, rahvaid ja riike. 81. Ajamõõt. 82. Sõelumisabinõu. 83. Söögi tahe. 84. Küsimus. 86. Üks vanemaist. 89. Pealiskari. 92. Sama, mis 27. 93. O. Lutsu jutt. 94. Härja rakendusabinõu. 95. Riide ja mööbli vaenlane. 96. Ese. 97. .... hääl on jumala hääl. 101. Looma sööt. 102. Karja vaenlane suvel. Ülalalt alla: 2. Parim suvenisu sort. 3. Tegevuse piiritus. 4. Uhke. 5. Puur. 6. Kuivatatud mari. 9. Mehe nimi. 11. Kaitsevaelase nimetus. 12.

Kepp. 72. Sepa tarvilikuna tööabinõu. 76. Veekukumine. 78. Kahjulik loom. 79. Noodi nimetus. 80. Mitte taga. 84. Vereimeja loom. 85. Sama, mis 79. 87. Aastaaeg. 88. Kodulind. 90. Heina hunnik. 91. Kont. 98. Toa soendaja. 99. Hoiatus. 100. Põllumehe töötasu. Eelpool toodud ristsõna „Traktor“ lahendamise võistlusest võivad osa võtta kõik „Maanoorte“ lugejad, kusjuures öieti lahendajate nimed avaldame ja võistlusest osavõtjate öieti lahendajate vahel loosime välja autasudeks hulga väärtuslikku kirjandust.

Lahenduste vastused palume 1. juuliks 1933 järgmisel aadressil: „Maanoored“ toimetuse, Tallinn, Pikk tn. 40, postkast 54.